

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PETO ODELJENJE

PREDMET OLEKSANDR VOLKOV PROTIV UKRAJINE

(Predstavka br. 21722/11)

PRESUDA

*Ova presuda je ispravljena 9. aprila 2013. godine
u skladu sa Pravilom 81 Poslovnika Suda*

STRAZBUR

9. januar 2013.

PRAVNOSNAŽNA

27. maj 2013.

Ova presuda je postala pravnosnažna u skladu sa članom 44 stav 2 Konvencije

U predmetu Oleksandr Volkov protiv Ukrajine,

Evropski sud za ljudska prava (Peto odeljenje), zasedajući u veću u čijem su sastavu:

Din Špilman (*Dean Spielmann*), *predsednik*,

Mark Filiger (*Mark Villiger*),

Boštjan M. Zupančič,

En Pauer-Ford (*Ann Power-Forde*),

Hana Jutkivska (*Ganna Yudkivska*),

Angelika Nusberger (*Angelika Nußberger*),

Andre Potocki (*André Potocki*), *sudije*,

i Klaudija Vesterdik (*Claudia Westerdiek*), *sekretar Odeljenja*,

Nakon većanja na zatvorenoj sednici 11. decembra 2012,

Izriče sledeću presudu koja je usvojena tog dana:

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu Predstavke (br. 21722/11), koju je protiv Ukrajine na osnovu člana 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Konvencija) Sudu podneo državljanin Ukrajine, g. Oleksandr Fedorovič Volkov (*Oleksandr Fedorovych Volkov*) (u daljem tekstu: podnosilac predstavke) 30. marta 2011. godine.

2. Podnosioca predstavke zastupali su g. P. Lič (*Leach*) i gđa Dž. Gordon (*J. Gordon*), advokati iz Evropskog centra za promociju ljudskih prava, sa sedištem u Londonu. Vladu Ukrajine (u daljem tekstu: Vladu) zastupala je njihova zastupnica gđa V. Lutkovska, koju je nasledio g. N. Kulčicki (*Kulchytskyi*) iz Ministarstva pravde.

3. Podnosilac predstavke se žalio da su mu povređena prava prema Konvenciji kada je razrešen sa dužnosti sudije Vrhovnog suda. Naročito, on je tvrdio, pozivajući se na član 6 Konvencije, da (i) njegov predmet nije razmotren pred „nezavisnim i nepristrasnim sudom”; (ii) da je postupak pred Visokim savetom sudstva (u daljem tekstu: VSS) bio nepravičan, u tom smislu što nije bio sproveden u skladu sa postupkom koju predviđa domaće pravo a koji pruža važne procesne garantije, uključujući tu i rokove zastarelosti za disciplinske kazne; (iii) parlament je doneo odluku o njegovom razrešenju na plenarnom zasedanju bez valjanog ispitivanja slučaja i zloupotrebom elektronskog sistema za glasanje; (iv) njegov slučaj nije bio raspravljen pred „sudom obrazovanim na osnovu zakona”; (v) odluke u njegovom slučaju donete su bez valjane procene dokaza a važni argumenti koje je iznela odbrana nisu bili razmatrani na odgovarajući način; (vi) Viši upravni sud (u daljem tekstu: HAC) nije imao dovoljnu nadležnost da preispita akte koje je doneo VSS što je bilo u suprotnosti sa njegovim „pravom na sud” i (vii) nije bilo poštovano načelo jednakosti oružja.

Podnosilac predstavke se takođe žalio da je njegovo razrešenje nije bilo u skladu sa članom 8 Konvencije i da u tom smislu nije imao na raspolaganju delotvoran pravni lek, što je u suprotnosti sa članom 13 Konvencije.

4. Predstavka je 18. oktobra 2011. godine proglašena delimično neprihvatljivom, a Vlada je obavestena o gore navedenim pritužbama. Takođe je odlučeno da se ovoj predstavi da prednost (Pravilo 41 Poslovnika Suda).

5. Podnosilac predstavke i Vlada su dostavili svoja zapažanja [Pravilo 54 stav 2 tačka b)].

6. Javna rasprava je održana u zgradi suda u Strazburu, 12. juna 2012. godine (Pravilo 59 stav 3).

Pred Sudom su se pojavili sledeći:

(a) *u ime Vlade*

g.	N. KULČICKI (<i>N. KULCHYTSKY</i>),	<i>zastupnik,</i>
g.	V. NASAD,	
g.	M. BEM,	
g.	V. DEMČENKO (<i>DEMCHENKO</i>),	
gđa	N. SUHOVA (<i>SUKHOVA</i>),	<i>savetnici;</i>

(b) *u ime podnosioca predstavke*

g.	P. LIČ (<i>LEACH</i>),	<i>advokat,</i>
gđa	DŽ. GORDON (<i>J. GORDON</i>),	
gđa	O. POPOVA,	<i>savetnici.</i>

Podnosilac predstavke je takođe bio prisutan.

Sud je saslušao obraćanja g. Kulčickog, g. Liča i gđe Gordon, kao i odgovore g. Kulčickog i g. Liča na pitanja koja su postavljena strankama.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

7. Podnosilac predstavke je rođen 1957. godine i živi u Kijevu.

A. Istorijat predmeta

8. Podnosilac predstavke je 1983. godine imenovan na dužnost sudije okružnog suda. U to vreme, domaće pravo nije predviđalo da sudije polažu zakletvu prilikom stupanja na dužnost.

9. Podnosilac predstavke je 5. juna 2003. godine izabran za sudiju Vrhovnog suda.

10. On je 2. decembra 2005. godine izabran i za potpredsednika Saveta sudija Ukrajine (organ sudske samouprave).

11. Podnosilac predstavke je 30. marta 2007. godine izabran za predsednika Vojnog veća Vrhovnog suda.

12. Skupština sudija Ukrajine je 26. juna 2007. godine zaključila da sudija V. P. više ne može da bude član VSS i da treba da bude razrešena te dužnosti. V. P. je osporila tu odluku u sudskom postupku. Potom se žalila Parlamentarnom odboru za pravosudna pitanja (*Комітет Верховної Ради України з питань правосуддя*)¹ (u daljem tekstu: Parlamentarni odbor) u vezi s tim pitanjem.

13. Skupština sudija Ukrajine je 7. decembra 2007. godine izabrala podnosioca predstavke za člana VSS i zatražila je od Parlamenta da organizuje da podnosilac predstavke položi zakletvu kao član VSS kako bi mogao da stupi na dužnost, kako to nalaže član 17. Zakona o VSS iz 1998. godine. Sličan predlog podneo je i predsednik Saveta sudija Ukrajine.

14. Odgovarajući na te dopise predsednik Parlamentarnog odbora S. K., koji je takođe bio član VSS, obavestio je Savet sudija Ukrajine da pitanje treba pažljivo razmotriti zajedno sa navodima V. P. u kojoj ona tvrdi da je odluka Skupštine sudija Ukrajine da prestane njeno članstvo u VSS bila nezakonita.

15. Podnosilac predstavke nije preuzeo dužnost člana VSS.

B. Postupci protiv podnosioca predstavke

16. U međuvremenu su S. K. i druga dva člana Parlamentarnog odborapodnela zahtev VSS-u tražeći da sprovede prethodnu istragu povodom mogućeg profesionalnog propusta podnosioca predstavke i pritom su se, između ostalog, pozvali na pritužbe V. P.

17. R. K., član VSS je 16. decembra 2008. godine, nakon što je sproveo prethodnu istragu, podneo zahtev VSS-u tražeći da utvrdi da li podnosilac predstavke može da bude razrešen dužnosti zbog „povrede zakletve”, tvrdeći da je podnosilac predstavke u nekoliko navrata, kao sudija Vrhovnog suda, preispitivao odluke koje je doneo sudija B., s kojim je inače bio u srodstvu, tačnije, B. je bio brat njegove supruge. Pored toga, kada je kao treće lice učestvovao u postupku koji je pokrenula V. P. (u vezi sa gore pomenutom odlukom Skupštine sudija Ukrajine da ona bude razrešena dužnosti), podnosilac predstavke nije zatražio da se iz postupka izuzme pomenuti sudija, B., koji je bio član Apelacionog sudskog veća nadležnog za taj slučaj. R. K. je 24. decembra 2008. godine dopunio svoj zahtev dodatnim primerima

1. Ispravljeno 9. aprila 2013. godine. Dodet je sledeći tekst: „(Комітет Верховної Ради України з питань правосуддя)”.

slučajeva u kojima je odlučivao sudija B., a podnosilac predstavke ih dalje preispitivao. Neki od postupaka podnosioca predstavke koji su poslužili kao osnova za taj zahtev poticali su još iz novembra 2003. godine.

18. V. K., član VSS koji je sproveo preliminarnu istragu, 20. marta 2009. godine, podneo je još jedan zahtev VSS-u tražeći da podnosilac predstavke bude razrešen sa položaja sudije zbog „povrede zakletve”, tvrdeći da je on počinio čitav niz grubih procesnih povreda prilikom razmatranja predmeta koji su se odnosili na korporativne sporove u kojima su učestvovala preduzeća sa ograničenom odgovornošću. Neke od tih radnji podnosioca predstavke koji su poslužili kao osnov za pomenuti zahtev dogodile su se u julu 2006. godine.

19. Podnosilac predstavke je 19. decembra 2008. godine i 3. aprila 2009. godine bio obavešten o tim zahtevima.

20. V. K. je 22. marta 2010. godine izabran za predsednika VSS.

21. VSS je 19. maja 2010. godine² pozvao podnosioca predstavke na raspravu o njegovom razrešenju zakazanu za 25. maj 2010. godine. U odgovoru upućenom 20. maja 2010³ podnosilac predstavke je obavestio VSS da ne može prisustvovati toj raspravi jer mu je predsednik Vrhovnog suda naložio da ode na službeni put u Sevastopolj od 24. do 28. maja 2010. godine kako bi jednom lokalnom sudu pružio savete o primerima najbolje prakse. Podnosilac predstavke je zamolio VSS da odloži ročište.

22. VSS je 21. maja 2010. godine uputio podnosiocu predstavke obaveštenje o tome da je rasprava o njegovom razrešenju odložena do 26. maja 2010. godine. Podnosilac predstavke navodi da je to obaveštenje dobio 28. maja 2010. godine.

23. VSS je 26. maja 2010. godine razmotrio zahteve koje su podneli R. K. i V. K. i doneo je dve odluke o tome da će se obratiti Parlamentu sa zahtevom da podnosilac predstavke bude razrešen dužnosti sudije zbog „povrede zakletve”. Ročištem na kojem je to odlučeno predsedavao je V. K.. Takođe su R. K. i S. K. učestvovali kao članovi VSS. Podnosilac predstavke nije prisustvovao.

24. O odlukama je glasalo 16 članova VSS, koliko ih je prisustvovalo, a od toga su njih tri bile sudije.

25. V. K. je 31. maja 2010. godine kao predsednik VSS dostavio Parlamentu dva predloga za razrešenje podnosioca predstavke sa funkcije sudije.

26. Parlamentarni odbor je 16. juna 2010. godine na sednici kojoj je predsedavao S. K. razmotrio predloge VSS koji su se odnosili na podnosioca predstavke i prihvatio je predlog za razrešenje. Članovi odbora koji su zatražili da VSS sprovede prethodnu istragu o podnosiocu predstavke takođe su glasali za usvajanje tog predloga. Pored S. K., i drugi član odbora koji se

2. Ispravljeno 9. aprila 2013. godine. Tekst je ranije glasio „20. maj 2010”.

3. Ispravljeno 9. aprila 2010. godine. Tekst je ranije glasio „istog datuma”.

ranije bavio slučajem ovog podnosioca predstavke kao član VSS docnije je glasao za usvajanje predloga kao član odbora. Prema spisu predmeta na dan sudijskog većanja⁴ podnosilac predstavke nije prisustvovao sednici Odbora.

27. Na plenarnom zasjedanju Parlamenta 17. juna 2010. godine razmotreni su podnesci VSS i preporuka Parlamentarnog odbora. Reč su dobili S. K. i V. K., koji su izvestili o slučaju podnosioca predstavke. Podnosilac predstavke je prisustvovao tom zasjedanju. Posle rasprave Parlament je glasao za razrešenje podnosioca predstavke sa sudijske funkcije zbog „povrde zakletve” i o tome je doneo odgovarajuću odluku.

28. Po rečima podnosioca predstavke, tokom elektronskog glasanja većina poslanika Parlamenta bila je odsutna. Prisutni poslanici koristili su kartice za glasanje koje su pripadale njihovim odsutnim kolegama. Sudu su podnete izjave poslanika o zloupotrebi glasačkih kartica i video-zapis na kome je snimljen relevantni deo plenarnog zasjedanja.

29. Podnosilac predstavke je odluku o svom razrešenju osporio pred *HAC*. Podnosilac je tvrdio sledeće: VSS nije postupao nezavisno i nepristrasno; on ga nije propisno obavestio o zakazanim ročištima u njegovom slučaju; nije primenio postupak za razrešenje sudije Vrhovnog suda koji je propisan u Poglavlju 4 Zakona o VSS iz 1998. godine, gde je utvrđen niz procesnih jemstava, kao što su da se dati sudija obavesti o disciplinskom postupku i da on aktivno učestvuje u njemu, rokovi postupka, tajno glasanje i rokovi zastarelosti za disciplinske kazne koje se izriču; zaključci VSS bili su neobrazloženi i nezakoniti; Parlamentarni odbor nije saslušao njega samog i postupao je nezakonito i pristrasno; Parlament je doneo odluku o razrešenju podnosioca predstavke u odsustvu većine članova poslanika, čime je bio prekršen član 84 Ustava, član 24 Zakona o statusu narodnih poslanika iz 1992. godine i Pravilo 47 Poslovnika Parlamenta.

30. Stoga je podnosilac predstavke zatražio da spoljne odluke i predlozi VSS, kao i odluka Parlamenta kojom je razrešen podnosilac predstavke budu proglašeni nezakonitim i da se ukinu.

31. U skladu sa članom 171 stav 1 Zakonika o upravnom postupku (u daljem tekstu: *Zakonik*) ovaj slučaj je poveren posebnom veću *HAC*-a.

32. Podnosilac predstavke je tražio izuzeće tog veća, tvrdeći da je ono nezakonito formirano i da je pristrasno. Njegov zahtev je odbačen kao neosnovan. Po rečima podnosioca predstavke, jedan broj njegovih zahteva za prikupljanje različitih dokaza i njihovo prihvatanje, kao i za pozivanje svedoka je odbačen.

33. Podnosilac predstavke je 6. septembra 2010. godine dopunio svoje zahteve izjavama narodnih poslanika o zloupotrebama glasačkih kartica prilikom glasanja o njegovom razrešenju i video-zapisom relevantnog dela plenarnog zasjedanja.

4. Ispravljeno 9. aprila 2013. godine: dodat je sledeći tekst: „Prema spisu predmeta kakav je bio na dan rasprave pred Sudom”.

34. Posle nekoliko sednica 19. oktobra 2010. godine *HAC* je razmotrio zahtev podnosioca predstavke 19. oktobra 2010. godine i doneo presudu. *HAC* je utvrdio da je podnosilac predstavke stupio na sudijsku dužnost 1983. godine, kada unutrašnje pravo nije predviđalo da sudija polaže zakletvu prilikom stupanja na dužnost. Međutim, podnosilac predstavke je razrešen zbog kršenja osnovnih standarda sudijske profesije, koji su propisani u članovima 6 i 10 Zakona o statusu sudija iz 1992. godine i koji su bili pravno obavezujući u vreme dela koja je podnosilac predstavke učinio.

35. Taj sud je dalje utvrdio da je odluka VSS i njegov predlog u vezi sa zahtevom R. K. bili nezakoniti zato što podnosilac predstavke i sudija B. nisu smatrani srodnicima prema zakonodavstvu koje je bilo na snazi u to vreme. Pored toga, kada je reč o postupku u kome je podnosilac predstavke postupao kao treće lice, on nije imao nikakvu obavezu da traži da se povuče ili izuzme sudija B. Međutim, *HAC* je odbio da poništi akte VSS u vezi sa zahtevom R. K. ističući da u skladu sa članom 171 stav 1 Zakonika nije ovlašćen da preduzme takvu meru.

36. Što se tiče odluke i predloga VSS u vezi sa zahtevom V. K., za njih je utvrđeno da su bili zakoniti i osnovani.

37. Što se tiče tvrdnji podnosioca predstavke da je trebalo da VSS primeni postupak predviđen u članu 4 Zakona o VSS iz 1998, taj sud je konstatovao da u skladu sa članom 37 stav 2 pomenutog zakona taj postupak primenjuje samo na slučajeve u kojima se radi o takvim kaznama kao što su ukori ili sniženje službene kategorije, odnosno premeštanje u niži rang. Odgovornost za „povredu zakletve” u obliku razrešenja predviđena je članom 126 stav 5 tačka 5) Ustava i postupak koji tu treba primeniti je drugačiji, tj. upravo je onaj koji je opisan u članu 32 Zakona o VSS iz 1998. godine, sadržanom u Poglavlju 2 tog zakona. Sud je zaključio da postupak na koji se poziva podnosilac predstavke nije primenljiv za razrešenje sudije zbog „povrede zakletve”. Prema tome, nije bilo osnova da se primenjuju rokovi zastarelosti navedeni u članu 36 Zakona o položaju sudija iz 1992. niti u članu 43 Zakona o VSS iz 1998. godine.

38. Sud je potom ustanovio da podnosilac predstavke nije prisustvovao ročištu pred VSS, a da za to nije naveo valjan razlog. Dalje je taj sud primetio da nije bilo procesnih povreda u postupku vođenom pred Parlamentarnim odborom. Kada je reč o navodnim procesnim povredama na plenarnom zasedanju, za odluku Parlamenta, kojom je razrešen podnosilac predstavke, glasala je većina poslanika u Parlamentu i to je potvrđeno Zapisnikom o prozivci. Taj sud je dalje primetio da on nije ovlašćen da preispituje ustavnost odluka Parlamenta, jer to spada u nadležnost Ustavnog suda.

39. Raspravama pred *HAC*-om prisustvovali su podnosilac predstavke i druge stranke u sporu.

C. Događaji u vezi sa imenovanjem predsednika i potpredsednika domaćih sudova i, pre svega, predsednika HAC-a

40. Predsednik Ukrajine je 22. decembra 2004. godine, u skladu sa članom 20 Zakona o organizaciji sudova iz 2002. godine, imenovao sudiju P. na položaj predsednika HAC-a.

41. Ustavni sud je 16. maja 2007. godine ustanovio da je neustavan član 20 stav 5 Zakona o organizaciji sudova iz 2002. godine, koji se odnosi na postupak u kojem predsednik Ukrajine imenuje i razrešava predsednike i potpredsednike sudova. Ustavni sud je preporučio da Parlament donese relevantne izmene tog zakona i to pitanje uredi na propisan način.

42. Parlament je 30. maja 2007. godine doneo odluku kojom je uveo privremeni postupak za imenovanje predsednika i potpredsednika sudova. Odlukom je predviđeno da VSS bude ovlašćen da imenuje predsednike i potpredsednike sudova.

43. Istog dana podnosilac predstavke je osporio tu odluku pred sudom tvrdeći, između ostalog, da ona nije u skladu sa Zakonom o VSS iz 1998. godine i sa drugim zakonima Ukrajine. Sud je odmah doneo privremenu odluku kojom se obustavlja dejstvo navedene odluke.

44. Savet sudija Ukrajine je 31. maja 2007. godine, imajući u vidu pravnu prazninu koja je proistekla iz odluke Ustavnog suda od 16. maja 2007. godine, doneo odluku kojom sebe privremeno ovlašćuje da imenuje predsednike i potpredsednike sudova.

45. U parlamentarnom službenom glasilu je 14. juna 2007. godine objavljeno mišljenje predsednika Parlamentarnog odbora S. K. u kojem se navodi da lokalni sudovi nisu ovlašćeni da preispituju gore pomenutu odluku Parlamenta i da će sudije koje preispituju tu odluku biti razrešene zbog „povrede zakletve”.

46. Skupština sudija Ukrajine je 26. juna 2007. godine podržala odluku Saveta sudija Ukrajine od 31. maja 2007. godine.

47. Sud koji je preispitivao pomenutu odluku Parlamenta 21. februara 2008. ukinuo ju je kao nezakonitu.

48. Predsedništvo HAC-a je 21. decembra 2009. godine odlučio da sudija P. treba da nastavi da obavlja dužnosti predsednika HAC-a nakon isteka petogodišnjeg mandata, kako je to omogućeno članom 20 Zakona o organizaciji sudova iz 2002. godine.

49. Ustavni sud je 22. decembra 2009. godine doneo odluku u kojoj je protumačio odredbe člana 116 stav 5 tačka 4) i član 20 stav 5 Zakona o organizaciji sudova iz 2002. godine. Utvrđeno je da te odredbe treba tumačiti samo kao odredbe kojima se ovlašćuje Savet sudija Ukrajine da daje preporuke za imenovanje sudija na administrativne funkcije o kojima nakon toga odlučuje drugo telo (ili službeno lice) koje je utvrđeno zakonom. Sud je dalje obavezao Parlament da bez odlaganja postupi u skladu sa odlukom od 16. maja 2007. godine i da donese odgovarajuće zakonodavne izmene.

50. Konferencija sudija upravnih sudova je 24. decembra 2009. godine je odlučila da sudija P. treba da nastavi da postupa kao predsednik *HAC*-a.

51. Savet sudija Ukrajine je 25. decembra 2009. godine ukinuo odluku od 24. decembra 2009. godine kao nezakonitu i istakao da, na osnovu člana 41 stav 5 Zakona o organizaciji sudova iz 2002. godine, prvi potpredsednik *HAC*-a sudija S. treba da obavlja dužnost predsednika tog suda.

52. Državno tužilaštvo je 16. januara 2010. godine izdalo saopštenje za štampu u kome je naglasilo da organ ili službeno lice ovlašćeno da imenuje ili razrešava predsednike sudova još nije precizirano u ukrajinskim zakonima, dok je Savet sudija Ukrajine ovlašćen samo da iznosi preporuke o tim pitanjima. Sudija P. nije razrešen sa dužnosti predsednika *HAC*-a i on stoga zakonito nastavlja da obavlja tu dužnost.

53. Sudija P. je nastavio da obavlja dužnost predsednika *HAC*-a.

54. Ustavni sud je 25. marta 2010. godine utvrdio da je odluka Parlamenta od 30. maja 2007. godine bila neustavna.

55. Veće *HAC*-a nadležno za slučajeve navedene u članu 171 stav 1 Zakonika osnovano je u maju i junu 2010. godine, u postupku koji je predviđen članom 41 Zakona o organizaciji sudova iz 2002. godine.

II. MERODAVNO DOMAĆE PRAVO

A. Ustav od 28. juna 1996. godine

56. Član 6 Ustava proglašava da se državna vlast u Ukrajini ostvaruje na osnovu podele vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku.

57. Član 76 Ustava utvrđuje da se narodni poslanici biraju između državljana Ukrajine koji su navršili dvadeset jednu godinu života, imaju pravo glasa i žive u Ukrajini bar poslednjih pet godina.

58. Član 84 Ustava utvrđuje da su narodni poslanici dužni da glasaju lično na sednicama Parlamenta.

59. Član 126 stav 5 Ustava glasi:

„Sudiju razrešava organ koji ga je izabrao ili imenovao ako:

- (1) istekne mandat na koji je sudija izabran ili imenovan;
- (2) sudija dosegne starosnu granicu od šezdeset pet godina;
- (3) sudija ne može da obavlja svoju funkciju iz zdravstvenih razloga;
- (4) sudija povredi zahteve u pogledu nespojivosti sudijske funkcije;
- (5) sudija povredi sudijsku zakletvu;
- (6) postane pravnosnažna osuđujuća presuda doneta protiv sudije;
- (7) prestane državljanstvo sudije;
- (8) sudija se proglasi nestalim ili umrlim;
- (9) sudija podnese ostavku ili se dobrovoljno razreši sa dužnosti.“

60. Članovi 128 i 131 Ustava glase:

Član 128

„Lice koje se prvi put imenuje za profesionalnog sudiju imenuje predsednik Ukrajine na pet godina. Sve ostale sudije, izuzev sudija Ustavnog suda, bira Parlament na neodređeno vreme u skladu sa zakonom utvrđenim postupkom. [...]“

Član 131

„U Ukrajini postupa Visoki savet sudstva. Njegove nadležnosti su sledeće:

- (1) podnosi predloge za imenovanje ili razrešenje sudija;
- (2) donosi odluke o tome da li sudije i tužioci krše zahteve koji se odnose na nespojivost funkcija
- (3) vodi disciplinske postupke protiv sudija Vrhovnog suda Ukrajine i sudija viših specijalizovanih sudova i razmatra žalbe na odluke o disciplinskoj odgovornosti sudija apelacionih sudova i lokalnih sudova, kao i na odluke o disciplinskoj odgovornosti tužilaca.

Visoki savet sudstva ima dvadeset članova. Po troje imenuju Parlament Ukrajine, predsednik Ukrajine, Skupština sudija Ukrajine, Skupština advokata Ukrajine, Skupština predstavnika visokoškolskih ustanova i naučnih institucija, a Sveukrajinska konferencija tužilaca imenuje dva člana Visokog saveta sudstva.

Predsednik Vrhovnog suda, ministar pravde i državni tužilac Ukrajine su članovi Visokog saveta sudstva po službenoj dužnosti.“

B. Krivični zakonik od 5. aprila 2001. godine

61. Član 375 Krivičnog zakonika glasi:

„1. Kada sudija (ili sudije) namerno izreknu pogrešnu osudu, presudu, odluku ili rešenje – kažnjavaju se ograničenjem slobode do pet godina ili lišenjem slobode od dve do pet godina.

2. Isti akti, ako izazovu teške posledice ili ako su počinjeni radi ostvarivanja finansijske dobiti ili u nekog drugog ličnog interesa – kažnjivi su zatvorom od pet do osam godina.“

C. Zakonik o upravnom postupku od 6. jula 2005. godine

62. Relevantne odredbe Zakonika glase:

Član 161 – Pitanja koja utvrđuje sud kada rešava u predmetu

„1. Kada odlučuje u predmetu, sud utvrđuje:

- (1) da li su se okolnosti navedene u zahtevu i prigovorima dogodile i kojim se dokazima one potvrđuju;
- (2) da li postoje bilo kakvi drugi činjenični podaci koji su značajni za razmatranje predmeta i dokazi koji te podatke potvrđuju;
- (3) koju pravnu normu treba primeniti na sporne pravne odnose;

[...]"

**Član 171 stav 1 – Postupci u predmetima koji se odnose na mere, radnje ili propuštanja Parlamenta Ukrajine, predsednika Ukrajine, Visokog saveta sudstva i Visoke kvalifikacione komisije sudija
[odredbe na snazi od 15. maja 2010. godine]**

„1. Pravila utvrđena u ovom članu primenjuju se u upravnim postupcima koji se odnose na:

(1) zakonitost (ali ne i ustavnost) odluka Parlamenta, uredba i naredaba predsednika Ukrajine;

(2) odluke Visokog saveta sudstva; [...]

2. Mere, radnje ili propuštanje Parlamenta Ukrajine, predsednika Ukrajine, Visokog saveta sudstva i Visoke kvalifikacione komisije sudija mogu biti osporene pred Višim upravnim sudom. U te svrhe u Višem upravnom sudu osnovano je posebno veće.

...

4. Upravni predmeti koji se odnose na mere, radnje ili propuštanje Parlamenta Ukrajine, predsednika Ukrajine, Visokog saveta sudstva i Visoke kvalifikacione komisije sudija razmatra veće u sastavu od najmanje pet sudija...

5. Nakon što razmotri predmet, Viši upravni sud može:

(1) proglasiti nezakonitim, u celosti ili delimično, akt Parlamenta Ukrajine, predsednika Ukrajine, Visokog saveta sudstva ili Visoke kvalifikacione komisije sudija;

(2) proglasiti nezakonitima radnje ili propuštanja Parlamenta Ukrajine, predsednika Ukrajine, Visokog saveta sudstva ili Visoke kvalifikacione komisije sudija i obavezati [njega ili njih] da preduzmu određene mere...”

D. Zakon o organizaciji sudova od 7. februara 2002. godine s dodatnim izmenama (u daljem tekstu: Zakon o organizaciji sudova) bio na snazi do 30. jula 2010. godine

63. Relevantne odredbe Zakona glase:

Član 20 – Postupak osnivanja sudova

„ ...

(5) Predsednik i potpredsednik suda su sudije koje se na taj položaj imenuju na pet godina, a može ih razrešiti predsednik Ukrajine na predlog predsednika Vrhovnog suda (i, u slučaju specijalizovanih sudova, na predlog predsednika odgovarajućeg višeg specijalizovanog suda), na osnovu preporuke Saveta sudija Ukrajine (kada je reč o specijalizovanim sudovima – preporuke odgovarajućeg saveta sudija)...”

Odlukom Ustavnog suda od 16. maja 2007. godine odredba člana 20 stav 5 Zakona kojom se određuje da predsednik Ukrajine imenuje predsednike i potpredsednike sudova proglašena je neustavnom.

Član 41 – Predsednik višeg specijalizovanog suda

„(1) Predsednik višeg specijalizovanog suda:

...

3. ... osniva veća suda; predlaže pojedinačni sastav veća, koji odobrava predsedništvo tog suda;

...

(5) Ako je predsednik višeg specijalizovanog suda odsutan, njegove dužnosti obavlja prvi potpredsednik suda, ili, ako je prvi potpredsednik suda odsutan, te dužnosti obavlja jedan od potpredsednika suda, u skladu sa raspodelom administrativnih ovlašćenja.“

Član 116 – Savet sudija Ukrajine

„(1) U periodu između zasedanja Skupštine sudija Ukrajine viši organ sudijske samouprave je Savet sudija Ukrajine.

...

(5) Savet sudija Ukrajine:

...

4. odlučuje o imenovanju sudija na administrativne funkcije i o njihovom razrešenju sa tih funkcija u slučajevima i u skladu sa postupkom koji predviđa ovaj zakon;

...

(6) Odluke Saveta sudija Ukrajine obavezujuće su za sve organe sudske samouprave. Odluku Saveta sudija Ukrajine može staviti van snage Skupština sudija Ukrajine.“

E. Zakon o položaju sudija od 15. decembra 1992. godine s dodatnim izmenama (u daljem tekstu: Zakon o položaju sudija iz 1992. godine) (na snazi do 30. jula 2010. godine)

64. Relevantne odredbe Zakona glase:

Član 5 – Zahtev u pogledu nespojivosti sudijske funkcije

„Sudija ne može biti član političke stranke ili sindikata, ne može učestvovati ni u kakvim političkim aktivnostima, ne može da mu se dodeli nikakav predstavnički mandat, niti može obavljati bilo kakve druge plaćene profesionalne delatnosti ili neki drugi plaćeni posao, izuzev naučnog, obrazovnog ili umetničkog rada.“

Član 6 – Dužnosti sudija

„Sudije su dužne:

– da se pridržavaju Ustava i zakona Ukrajine u donošenju sudskih odluka i da se obezbede celovito, sveobuhvatno i objektivno razmatranje predmeta u utvrđenim rokovima;

– da postupaju u skladu sa zahtevima člana 5 ovog zakona i internim propisima;

– da ne otkriju informacije koje su označene kao državna, vojna, poslovna ili bankarska tajna...

– da se uzdrže od svih mera ili radnji kojima se vređa sudijska funkcija i koja mogu pobuditi sumnje u njihovu objektivnost, nepristrasnost i nezavisnost.“

Član 10 – Sudijska zakletva

„Kada se prvi put imenuje za sudiju, sudija daje sledeću svečanu zakletvu:

„Svečano se zaklinjem da ću svoju funkciju obavljati časno i da ću dosledno obavljati dužnosti sudije, povinujući se samo zakonu prilikom donošenja sudskih odluka i da ću biti objektivni i pravičani.”

Zakletva se polaže pred predsednikom Ukrajine.“

Član 31 – Osnov za disciplinsku odgovornost sudija

„(1) Sudija podleže disciplinskoj kazni za disciplinsku odgovornost, tj. za kršenje:

- zakona pri razmatranju predmeta u kojem postupa;
- zahteva iz člana 5 ovog zakona;
- obaveza utvrđenih u članu 6 ovog zakona.

(2) Ukidanje ili izmena sudske odluke ne povlači za sobom disciplinsku odgovornost sudije koji je učestvovao u donošenju te odluke, pod uslovom da nije bilo namerne povrede zakona ili zahteva rigoroznosti i da nisu nastupile teške posledice.“

Član 32 – Vrste disciplinskih kazni

„(1) Sudijama mogu biti izrečene sledeće disciplinske kazne:

- ukor;
- premeštanje u niži rang

(2) Za svaki od prekršaja opisanih u članu 31 ovog zakona izriče se samo jedna disciplinska kazna...“

Član 36 – Rokovi za izricanje disciplinske kazne i za brisanje iz disciplinske evidencije

„(1) Sudiji se izriče disciplinska kazna u roku od šest meseci od dana kada se saznalo za prekršaj, ne računajući vreme privremene nesposobnosti za rad ili trajanja odsustva.

(2) Ako u roku od godinu dana od dana izricanja disciplinske mere sudiji ne izrekne nova disciplinska kazna, smatraće se da datom sudiji nije bila izrečena nikakva disciplinska kazna...“

F. Zakon o Visokom savetu sudstva od 15. januara 1998. godine (u daljem tekstu: Zakon o VSS iz 1998. godine) koji je bio na snazi u to vreme

65. Član 6 Zakona, pre usvojenih izmena od 7. jula 2010. godine, glasio je:

„Državljanin Ukrajine starosti od 35 do 60 godina može biti predložen za položaj člana [VSS] ako dobro vlada nacionalnim jezikom, je stekao visoko pravničko obrazovanje, ima najmanje 10 godina radnog iskustva u oblasti prava i ako živi u Ukrajini poslednjih 10 godina.

Zahtevi iz stava 1 ovog člana ne odnose se na lica koja su po službenoj dužnosti članovi [VSS].

Zabranjen je svaki pokušaj uticaja na člana [VSS].“

66. Izmenama Zakona od 7. jula 2010. godine član 8 Zakona dopunjen je sledećim stavom:

„Ako se ovim zakonom predviđa da član [VSS] bude sudija, taj član se imenuje iz reda sudija koji su izabrani na neodređeno vreme.“

67. Članovi 8–13 Zakona bave se postupkom imenovanja članova VSS koji sprovode organi određeni članom 131 Ustava.

68. Izmenama od 7. jula 2010. godine ti članovi su dopunjeni zahtevom da organi iz člana 131 Ustava izaberu deset članova VSS iz reda sudija.

69. Član 17 Zakona utvrđuje da član VSS mora pre stupanja na dužnost položiti zakletvu u toku zasedanja Parlamenta.

70. Član 19 Zakona utvrđuje da VSS ima dva odeljenja. Rad VSS koordiniše njegov predsednik ili, u odsustvu predsednika, potpredsednik VSS. Predsednik, potpredsednik i šefovi odeljenja VSS stalno su zaposleni u VSS.

71. Druge relevantne odredbe Zakona glase:

Član 24 – Rasprave pred Visokim savetom sudstva

„... Rasprave pred Visokim savetom sudstva su javne. Zatvorene za javnost se održavaju na osnovu odluke većine ustavnog sastava Visokog saveta sudstva...“

Član 26 – Povlačenje člana Visokog saveta sudstva

„Član Visokog saveta sudstva ne učestvuje u odlučivanju o predmetu i povlači se iz njega ako se utvrdi da ima lične, neposredne ili posredne interese za ishod predmeta... U takvim okolnostima, član Visokog saveta sudstva povlači se na sopstvenu inicijativu. U istim okolnostima lice... čiji se predmet razmatra... ima pravo da zatraži povlačenje člana Visokog saveta sudstva...“

Član 27 – Akti Visokog saveta sudstva

„... Akti Visokog saveta sudstva mogu biti osporeni isključivo pred Višim upravnim sudom u skladu sa postupkom utvrđenim u Zakoniku o upravnom postupku.“

72. Član 2 Zakona, pod naslovom „Razmatranje pitanja koja se tiču razrešenja sudija“, u svom relevantnom delu glasi:

Član 32 – Predlog za razrešenje sudije u posebnim okolnostima [formulacija člana koja je važila pre 15. maja 2010. godine]

„Visoki savet sudstva razmatra pitanje razrešenja sudije po osnovama utvrđenim u članu 126 stav 5 tačke 4)–6) Ustava nakon što primi merodavno mišljenje Kvalifikacione komisije ili to čini na sopstvenu inicijativu. Sudiji o kome je reč upućuje se pismeni poziv za raspravu pred Visokim savetom sudstva.“

Odluka Visokog saveta sudstva o podnošenju predloga za razrešenje sudije u skladu sa članom 126 stav 5 tačke 4) i 5) Ustava donosi se dvotrećinskom većinom članova Visokog saveta sudstva koji učestvuju na raspravi, odnosno u slučajevima iz člana 126 stav 5 tačka 6) Ustava – većinom konstitucionog sastava Visokog saveta sudstva.“

**Član 32 – Predlog za razrešenje sudije u posebnim okolnostima
[formulacija tog člana koja je na snazi od 15. maja 2010. godine]**

„Visoki savet sudstva razmatra pitanje razrešenja sudije po osnovama utvrđenim u članu 126 stav 5 tačke 4)–6) Ustava (povreda zahteva u pogledu nespojivosti sudijske funkcije, povrede zakletve, nastupanje pravnosnažnosti osuđujuće presude protiv sudije) nakon što primi relevantno mišljenje kvalifikacione komisije ili na sopstvenu inicijativu.

Povreda zakletve sudije ogleda se u:

(i) izvršenju radnji kojima se nanosi šteta ugledu sudijske funkcije i koje mogu dovesti u pitanje objektivnost, nepristrasnost i nezavisnost sudije, kao i pravičnost i nepotkupljivost sudstva;

(ii) nezakonitom sticanju bogatstva ili rashodi koji prevazilaze njegov prihod i prihod njegove porodice;

(iii) namernom odlaganju razmatranja predmeta kojim se prekoračuju utvrđeni rokovi; [ili]

(iv) povredi moralnih i etičkih načela utvrđenih u kodeksu ponašanja sudija.

Dati sudija dobija pismeni poziv da prisustvuje ročištu pred Visokim savetom sudstva. Ako sudija ne može da učestvuje na ročištu iz opravdanog razloga, on ima pravo da dostavi pismena objašnjenja, koja se uvode u spis predmeta. Ta pismena objašnjenja sudije čitaju se na ročištu pred Visokim savetom sudstva. Ako sudija po drugi put izostane sa ročišta, to može poslužiti kao razlog za razmatranje njegovog slučaja u njegovom odsustvu.

Odluka Visokog saveta sudstva o razrešenju sudije u skladu sa članom 126 stav 5 tačke 4)–6) Ustava donosi se većinom glasova konstitucionog sastava Visokog saveta sudstva.“

73. Poglavlje 4 tog zakona, pod naslovom „Disciplinski postupci protiv sudija Vrhovnog suda i viših specijalizovanih sudova”, utvrđuje, u relevantnom delu, sledeće:

**Član 37 – Vrste kazni koje izriče Visoki savet sudstva
[formulacija člana koja je važila do 30. jula 2010. godine]**

„Visoki savet sudstva utvrđuje disciplinsku odgovornost... sudija Vrhovnog suda... po osnovima predviđenim u članu 126 stav 5 tačka 5) Ustava i Zakona o položaju sudija.

Visoki savet sudstva može izreći sledeće disciplinske kazne:

(1) ukor;

(2) premeštanje u niži rang.

Visoki savet sudstva može doneti odluku o nespojivosti sudije sa funkcijom koju obavlja i organu koji ga/ju je imenovao ili izabrao predložiti da ga razreši.“

Član 39 – Faze disciplinskog postupka

„Disciplinski postupak obuhvata sledeće faze:

(1) provera podataka o disciplinskom prekršaju;

- (2) pokretanje disciplinskog postupka;
- (3) razmatranje disciplinskog predmeta;
- (4) donošenje odluke...“

Član 40 – Provera podataka o disciplinskom prekršaju

„Proveru podataka o disciplinskom prekršaju obavlja... jedan od članova Visokog saveta sudstva tako što dobije pismeno obrazloženje od sudije i od drugih lica, traži i ispituje materijal iz spisa predmeta i dobija druge informacije od državnih organa, organizacija, institucija, udruženja i građana.

Nakon provere podataka, sačinjava se izveštaj o činjeničnom stanju sa zaključcima i predlozima. Izjave i drugi materijali dostavljaju se datom sudiji...“

Član 41 – Pokretanje disciplinskog postupka

„Ako ima osnova za vođenje disciplinskog postupka protiv... sudije Vrhovnog suda... taj postupak se pokreće odlukom Visokog saveta sudstva u roku od 10 dana od dana prijema informacija o disciplinskom prekršaju ili, ako je potrebno da se te informacije provere, u roku od 10 dana po okončanju provere podataka.“

Član 42 – Razmatranje disciplinskog predmeta [formulacija teksta člana koji je važio do 30. jula 2010. godine]

„Pošto primi zaključak i drugi materijal usled provere podataka, Visoki savet sudstva razmatra disciplinski predmet na svom narednom ročištu.

Odluka u disciplinskom predmetu donosi se tajnim glasanjem bez prisustva datog sudije...

Visoki savet sudstva dužan je da sasluša objašnjenje sudije kada odlučuje o njegovoj disciplinskoj odgovornosti. Ako sudija ne može da prisustvuje ročištu iz opravdanog razloga, on ili ona može da dostavi pismena objašnjenja koja se unose u spis predmeta. Pismena objašnjenja sudije čitaju se na ročištu pred Visokim savetom sudstva. Nepojavljivanje sudije drugi put na ročištu pred Visokim savetom sudstva, predstavlja osnov za razmatranje njegovog slučaja u njegovom odsustvu.“

Član 43 – Rokovi za izricanje disciplinske kazne

„Disciplinska kazna izriče se sudiji u roku od šest meseci od dana kada se saznalo za prekršaj, ne uračunavajući vreme privremene nesposobnosti za rad ili trajanje odsustva, ali ne kasnije od godinu dana od dana izvršenja prekršaja.“

Član 44 – Brisanje iz disciplinske evidencije

„Ako u roku od godinu dana od dana izricanja disciplinske kazne sudija ne dobije novu disciplinsku kaznu, prema tom sudiji se postupa kao da mu nije bila izrečena nikakva disciplinska kazna...“

G. Zakon od 18. marta 2004. godine o postupku izbora i razrešenja sudija u Parlamentu (Zakon o sudijama iz 2004: izbor i razrešenje) (na snazi do 30. jula 2010. godine)

74. Relevantne odredbe Zakona glase:

Član 19 – Postupak pred Parlamentarnim odborom u vezi s razmatranjem predloga za razrešenje sudije izabranog na neodređeno vreme

„Parlamentarni odbor dužan je da razmatra predlog [Visokog saveta sudstva] za razrešenje sudije izabranog na neodređeno vreme u roku od mesec dana od dana kada je primio predlog...

Parlamentarni odbor ispituje predstavke građana i druga obaveštenja o aktivnosti sudije.

Parlamentarni odbor može zahtevati da Vrhovni sud, Visoki savet sudstva, nadležni Viši specijalizovani sud, Državna sudska uprava, Savet sudija Ukrajine ili nadležna kvalifikaciona komisija sudija izvrše dodatna ispitivanja.

Rezultate dodatnih ispitivanja nadležni organi dostavljaju u pisanoj formi Parlamentarnom odboru u rokovima koje odredi Parlamentarni odbor, ali u svakom slučaju ne kasnije od petnaest dana od dana kada je podnet zahtev za dodatnu istragu.

Dati sudija obaveštava se o vremenu i mestu održavanja rasprave pred Parlamentarnim odborom.“

Član 20 – Postupak pred Parlamentarnim odborom u vezi s pitanjem razrešenja sudije izabranog na neodređeno vreme

„Raspravi pred Parlamentarnog odbora posvećenju razrešenju sudije izabranog na neodređeno vreme mogu prisustvovati narodni poslanici i predstavnici Vrhovnog suda, viših specijalizovanih sudova, Visokog saveta sudstva, Državne sudske uprave, drugih državnih organa, organa lokalne samouprave i javnih institucija.

Dati sudija prisustvuje sednici, osim u slučaju razrešenja na osnovu člana 126 stav 5 tačke 2), 3), 6), 7), 8) i 9) Ustava.

Drugi nedolazak sudije na raspravu bez opravdanog razloga predstavlja razlog da se slučaj razmatra u njegovom ili njenom odsustvu nakon što Parlamentarni odbor utvrdi da je sudija bio obavešten o vremenu i mestu održavanja rasprave. Parlamentarni odbor procenjuje valjanost svakog navedenog razloga za nedolazak...

Rasprava pred Parlamentarnim odborom posvećena razrešenju sudije počinje izveštajem koji podnosi predsedavajući.

Članovi Parlamentarnog odbora i drugi narodni poslanici mogu postaviti pitanja sudiji u pogledu materijala koji je proistekao iz [bilo koje] istrage i činjenica navedenih u [bilo kojoj] predstavci građana.

Sudija ima pravo da prouči dokumentaciju, činjenične navode i zaključke Parlamentarnog odbora u vezi s njegovim razrešenjem.“

Član 21 – Podnošenje predloga za razrešenje sudije... na plenarnom zasedanju Parlamenta

„Parlamentarni odbor dužan je da podnese na plenarnom zasedanju Parlamenta predlog u kome preporučuje ili ne preporučuje da se razreši sudija izabran na neodređeno vreme. Predstavnik Parlamentarnog odbora dobija reč.“

Član 22 – Poziv za prisustvovanje plenarnom zasjedanju u vezi sa razrešenjem sudije izabranog na neodređeno vreme

„... Dati sudija prisustvuje plenarnom zasjedanju Parlamenta ukoliko je osnov za njegovo razrešenje utvrđen u članu 126 stav 5 tačke 1), 4) i 5) Ustava. Nedolazak sudije ne sprečava razmatranje pitanja u meritumu.“

Član 23 – Postupak razmatranja pitanja razrešenja sudije izabranog na neodređeno vreme na plenarnom zasjedanju Parlamenta

„Tokom plenarnog zasjedanja Parlamenta predstavnik Parlamentarnog odbora podnosi izveštaj o svakom kandidatu za razrešenje.

Ako se sudija ne slaže s tim da bude razrešen, njegovo ili njeno obrazloženje saslušaće se.

Narodni poslanici imaju pravo da postavljaju pitanja sudiji.

Ako se tokom rasprave na plenarnom zasjedanju Parlamenta ispostavi da je potrebno sprovesti dodatnu istragu u vezi s predstavkama građana ili zatražiti dodatne informacije, Parlament daje odgovarajuća uputstva Parlamentarnom odboru.“

Član 24 – Odluka Parlamenta u vezi sa razrešenjem sudije izabranog na neodređeno vreme

„Parlament donosi odluku o razrešenju sudije po osnovama utvrđenim u članu 126 stav 5 Ustava.

Odluka se donosi javnim glasanjem većine ustavnog sastava Parlamenta.

Odluka o razrešenju sudije donosi se u vidu parlamentarne odluke.

H. Zakon od 4. aprila 1995. godine o parlamentarnim odborima (u daljem tekstu: Zakon o parlamentarnim odborima iz 1995. godine)

75. Član 1 Zakona utvrđuje da je parlamentarni odbor telo Parlamenta koje čine narodni poslanici i koje ima zadatak da izrađuje nacрте zakona u određenim oblastima, da sprovodi pripremu za razmatranje pitanja iz delokruga Parlamenta i da obavlja nadzorne funkcije.

I. Zakon od 17. novembra 1992. godine o statusu narodnih poslanika (u daljem tekstu: Zakon o statusu narodnih poslanika iz 1992. godine)

76. Član 24 Zakona predviđa da narodni poslanik mora prisustvovati i mora lično učestvovati na sednicama Parlamenta. Narodni poslanik je dužan da glasa lično o pitanjima koja razmatraju Parlament i njegova radna tela.

J. Zakon od 10. februara 2010. godine o Poslovniku Parlamenta (u daljem tekstu: Poslovnik Parlamenta)

77. Pravilo 47 Poslovnika Parlamenta predviđa da kada Parlament donosi odluke, narodni poslanici glasaju lično u skupštinskoj sali korišćenjem elektronskog sistema za glasanje ili, ukoliko se glasa tajno, u prostorijama za glasanje u neposrednoj blizini skupštinske sale.

III. DOKUMENTI SAVETA EVROPE

A. Evropska povelja o zakonu za sudije (Odeljenje za pravna pitanja Saveta Evrope, 8–10. jul 1998. DAJ/DOC (98)23)

78. Relevantni izvodi iz Glave 5 Povelje, pod naslovom „Odgovornost”, glase:

„5.1. Ukoliko sudija prekrši neku od dužnosti izričito propisanih zakonom, može mu se izreći kazna jedino na osnovu odluke donete na predlog, preporuku ili uz saglasnost suda ili drugog organa, koji čini najmanje polovina izabranih sudija, u okviru postupka u kojima se potpuno poštuje pravo na saslušanje stranaka, u kome sudija protiv koga se postupak vodi mora imati pravo na zastupnika. Zakonom se predviđa raspon kazni koje se mogu izreći, a prilikom njihovog izricanja primenjuje se načelo srazmernosti. Odluka izvršnog organa, suda, ili organa koji izriče kaznu, kao što se ovde predviđa, podložna je preispitivanju od strane višestepenog suda.“

B. Mišljenje Venecijanske komisije

79. Relevantni izvodi iz Zajedničkog mišljenja Venecijanske komisije i Direktorata za saradnju u okviru Generalnog direktorata za ljudska prava i pravna pitanja Saveta Evrope o zakonu kojim se menjaju određeni zakonodavni akti Ukrajine u vezi sa sprečavanjem zloupotreba prava na žalbu, koje je Venecijanska komisija usvojila na svom 84. plenarnom zasedanju (Venecija, 15–16. oktobar 2010, CDL-AD(2010)029), glase (kurziv je dodat u izvorniku):

„28. Očigledno u značajnom pokušaju da se prevaziđe problem malog broja sudija u sastavu VSS, završne odredbe odeljka XII;3 (Izmene zakonodavnih akata Ukrajine) Zakona o organizaciji sudova i položaju sudija, izmene 3.11 Zakona o Visokom savetu sudstva, predviđaju da dva od tri člana Visokog saveta sudstva koja imenuje Vrhovna rada Ukrajine (parlament) (član 8 stav 1) i predsednik Ukrajine (član 9 stav 1) jedan od tri člana koje imenuje Skupština sudija (član 11 stav 1) i jedan od tri člana koje imenuje Skupština predstavnika visokoškolskih pravnih ustanova i naučnih institucija (član 12 stav 1) moraju da budu sudije. Sveukrajinska konferencija zaposlenih u tužilaštvu imenuje dva člana VSS, od kojih se jedan imenuje iz reda sudija (član 13 stav 1).

29. *Bez obzira na to, sastav Visokog saveta sudstva Ukrajine ipak ne odgovara evropskim standardima zato što su od 20 članova VSS samo njih tri sudije koje su izabrale same sudije.* U završnim odredbama faktički se priznaje da nivo zastupljenosti

sudija u VSS treba da bude viši, ali je odlučeno da će sudije birati ili imenovati Parlament, Predsednik, obrazovne ustanove i Tužilaštvo. ...Pored toga, prelaznim odredbama Zakona predviđa se da će se nove zakonske odredbe primenjivati tek po isteku mandata sadašnjih članova VSS... U sadašnjem sastavu VSS, jedan sudija je član po službenoj dužnosti (predsednik Vrhovnog suda), dok su neki članovi koje su imenovali predsednik i Parlament *de facto* sudije ili bivše sudije, ali se ne zahteva zakonom da bude tako sve dok ne isteknu mandati sadašnjih članova VSS. Pored ministra pravde i državnog tužioca, 50% članova pripada izvršnoj ili zakonodavnoj vlasti ili su ih te grane vlasti imenovala. Stoga, ne može se reći da u sastavu Visokog saveta sudstva preovlađuju sudije. Ponekad se u starijim demokratijama može dogoditi da izvršna vlast ima odlučujući uticaj i u nekim zemljama takvi sistemi mogu biti prihvatljivi u praksi. Ukrajinski organi vlasti su na sastancima u Kijevu govorile o Ukrajini kao o zemlji tranzicione demokratije koja sa zadovoljstvom koristi iskustvo drugih zemalja. Kao što je rečeno u ranijim mišljenjima, „Nove demokratije, međutim, još uvek nisu imale šanse da razviju ove tradicije koje mogu sprečiti zloupotrebu pa su stoga, barem u tim zemljama, potrebne izričite ustavne i zakonske odredbe koje će delovati kao mehanizam zaštite pomoću koga će se sprečiti politička zloupotreba prilikom imenovanja sudija.

30. Sadašnji sastav VSS može dopustiti ustupke u igri koju međusobno vode parlamentarne većine i pritiske izvršne vlasti, ali se time ne mogu prevazići strukturni nedostaci njegovog sastava. To telo je podređeno interesima političkih stranaka. Nema dovoljno jemstava koja će obezbediti da VSS zaista čuva vrednosti i osnovna načela pravosuđa. Taj sastav je utvrđen Ustavom i zato je potreban ustavni amandman da bi se on promenio. Uključivanje državnog tužioca kao [jednog od] člana po službenoj dužnosti stvara posebnu zabrinutost jer to može imati efekat odvratanja na sudije i može se shvatiti kao politička pretnja. Državni tužilac je stranka u mnogim sporovima o kojima sudovi treba da odluče i njegovo prisustvo u telu koje se bavi imenovanjem, izricanjem disciplinskih mera i razrešenjem sudija stvara opasnost da sudije neće postupati nepristrasno u takvim predmetima ili da sam državni tužilac neće postupati nepristrasno prema sudijama sa čijim se odlukama ne slaže. Shodno tome, sastav VSS Ukrajine ne odgovara evropskim standardima. Budući da je, da bi se taj sastav promenio, potreban ustavni amandman i da to može biti komplikovano, *zakon treba da sadrži, kako bi se uspostavila protivteža manjkavostima u sastavu VSS, čvršću odredbu o nespojivosti*. Uzimajući u obzir ovlašćenja koja ima VSS, trebalo bi da to telo radi kao stalno, a njegovi izabrani članovi, za razliku od članova po službenoj dužnosti, ne bi trebalo da imaju pravo da se bave nekom drugom javnom ili privatnom delatnošću dok su članovi VSS...

42. ... Uzimajući u obzir da su Ministar pravde i državni tužilac Ukrajine članovi VSS po službenoj dužnosti (član 131 Ustava), kao i da Ustav Ukrajine ne jemči da će u VSS većinu ili znatan deo članstva činiti sudije koje su izabrale njihove kolege sudije, to što pripadnici izvršne vlasti podnose predloge za razrešenje može narušiti nezavisnost sudija... U svakom slučaju, *član VSS koji podnese predlog za razrešenje određenog sudije ne bi smeo da učestvuje u odlučivanju o njegovom razrešenju*: to bi uticalo na garanciju nepristrasnosti...

45. ... Preciznost i predvidljivost osnova za utvrđivanje disciplinske odgovornosti poželjni su zbog pravne sigurnosti i naročito zbog očuvanja nezavisnosti sudija; stoga treba uložiti napore da se izbegnu nejasni osnovi ili široke definicije. Međutim, *nova definicija sadrži vrlo uopštene pojmove*, kao što su „[izvršenje] radnji kojima se nanosi šteta ugledu i časti sudijske funkcije ili mogu pobuditi sumnje [u pogledu] sudijske nepristrasnosti, objektivnosti i nezavisnosti [ili u pogledu] integriteta, nepotkupljivosti sudstva i između ostalog „povrede moralnih i etičkih načela ljudskog ponašanja”. To

delo je naročito opasno, zbog nejasnih termina koji su korišćeni i mogućnosti da se takve formulacije iskoriste kao političko oružje protiv sudija... Na taj način su osnovi za disciplinsku odgovornost i dalje isuviše široko postavljeni i potrebna je, preciznija odredba kako bi se garantovala sudijska nezavisnost.

46. Konačno, član 32 u svom poslednjem stavu zahteva da odluke o *podnošenju zahteva VSS u pogledu razrešenja sudije budu donete prostom, a ne dvotrećinskom većinom. S obzirom na manjkavosti sastava VSS, to je korak vredan žaljenja koji se protivi nezavisnosti sudija...*

51. Konačno, sastav ... veoma uticajnog takozvanog „petog veća” [Višeg] upravnog suda treba precizno utvrditi zakonom kako bi ispunio zahteve osnovnog prava na pristup sudu koje je unapred ustanovljeno zakonom...”

C. Izveštaj Tomasa Hamarberga (*Thomas Hammarberg*), Komesara za ljudska prava Saveta Evrope, nakon njegove posete Ukrajini (19–26. novembar 2011. godine) CommDH(2012)10, 23. februar 2012. godine

80. Relevantni izvodi iz Izveštaja glase:

„II. Pitanja u vezi sa nezavisnošću i nepristrasnošću sudija

Nezavisnost sudstva – što takođe podrazumeva i nezavisnost svakog pojedinačnog sudije – mora se štititi zakonom i u praksi. Komesar sa zabrinutošću primećuje da prema percepciji javnosti u Ukrajini sudije nisu zaštićene od spoljnog pritiska, uključujući pritisak političke prirode. Potrebna je odlučna akcija na nekoliko frontova kako bi se otklonili oni činioci usled kojih sudije postaju ranjive, a njihova nezavisnost slabi. Vlasti su dužne da pažljivo razmotre svaki navod o neprimerenom političkom ili bilo kakvom drugom uticaju ili mešanju u rad sudskih organa i da obezbede delotvorne pravne lekove.

Komesar poziva ukrajinske vlasti da u potpunosti sprovedu preporuke Venecijanske komisije o potrebi da se razjasni i pojednostavi postupak i kriterijumi kojima je uređeno imenovanje i razrešenje sudija, kao i primena disciplinskih mera. Bitno je da se ustanove adekvatni mehanizmi zaštite kako bi se obezbedila pravičnost i otklonila opasnost od politizacije disciplinskog postupka. Kada je reč o postupku imenovanja sudija, odlučujući činilac treba da budu stručne kvalifikacije i zasluge pojedinačnih kandidata.

Sadašnji sastav Visokog saveta sudstva ne odgovara međunarodnim standardima i treba ga promeniti; to zahteva ustavne izmene...

20. ... U novembru 2011. godine zamenik državnog tužioca Mihajlo Gavriljuk (*Myhailo Havryliuk*), koji je bio član Visokog saveta sudstva, saopštio je da je protiv članova Krivičnog odeljenja Vrhovnog suda pokrenut disciplinski postupak zbog toga što su navodno povredili zakletvu. Komesar je dobio navode o tome da ti događaji predstavljaju pritisak izvršne grane vlasti na taj sudski organ i da se taj pritisak vrši kako bi se uticalo na ishod izbora narednog predsednika Vrhovnog suda.

35. Ustav i Zakon o organizaciji sudova i položaju sudija predviđaju da odluku o razrešenju sudije može da donese telo koje ga je izabralo ili imenovalo, i to na predlog Visokog saveta sudstva. Nekoliko sagovornika Komesara naglasilo je da, s obzirom na sadašnji sastav Visokog saveta sudstva (VSS) postoji vrlo veliki rizik da takva odluka bude inicirana zbog političkih ili sličnih razloga. Ti razlozi takođe mogu imati izvesnu

ulogu u kontekstu parlamentarnog odlučivanja o razrešenju sudije koji je izabran na neodređeno vreme. Stoga, treba uvesti dodatne mehanizme zaštite zakonom i u praksu kako bi se zaštitila nezavisnost sudija.

36. Postoje odredbe u Ustavu kao i u Zakonu o organizaciji sudova i položaju sudija koje štite od neprimerenih pritisaka; međutim, te odredbe treba dodatno osnažiti zakonom i u praksi...

42. Komesar je naročito zabrinut zbog izveštaja o snažnom uticaju tužilačkih i izvršnih organa na sudije posredstvom njihove zastupljenosti u Visokom savetu sudstva. Komesar je pre svega obavešten da je bilo slučajeva da su disciplinske postupke protiv sudija pokrenuli članovi VSS koji predstavljaju Tužilaštvo i to zbog navodne povrede zakletve na osnovu sadržine sudske odluke u slučajevima u kojima sudije navodno nisu podržavale stanovište Tužilaštva (vidi, takođe, stav 20, gore). U ovom kontekstu, Komesar želi da podseti da sudije ne bi smele da imaju nijedan razlog za strah od razrešenja ili disciplinskog postupka protiv njih zbog odluka koje donose...

Zaključci i preporuke

46. Komesar ističe da sistem imenovanja sudija mora biti u potpunosti zaštićen od neprimerenih političkih ili drugih stranačkih uticaja. Odluke sudija ne bi smele da podležu reviziji van redovnog žalbenog postupka. Disciplinski postupci protiv sudija treba da budu uređeni preciznim pravilima i procedurama, treba da se vode u okviru sudske sistema i ne bi smeli da budu podložni političkim ili bilo kakvim drugim neprimerenim uticajima.

47. Iako Komesar nije u položaju da komentariše o istinitosti navoda o pritiscima na sudije Vrhovnog suda koji su gore opisani (vidi stav 20), on ipak nalazi da situacija pruža osnov za ozbiljnu zabrinutost. Ukrajinske vlasti treba da razmotre sve navode o mešanju u rad sudskih organa i treba da otklone taj problem. Službenici iz drugih grana vlasti treba da se uzdrže od bilo kakvih radnji ili izjava koji bi se mogli shvatiti kao instrument u vršenju pritiska na rad sudskih organa ili koji bi mogli pobuditi sumnju u sposobnost sudija da delotvorno obavljaju svoju dužnost. Sudije ne treba da imaju razloga za strah da će biti razrešeni ili da će se povesti disciplinski postupak protiv njih zbog odluka koje donose. Pored toga, trebalo bi iskoristiti mogućnost koju pruža sadašnja reforma da se pouzdanije i čvršće afirmiše nezavisnost sudske od izvršne vlasti..."

IV. UPOREDNOPRAVNO ISTRAŽIVANJE

81. Izveštaj o uporednopravnom istraživanju pod naslovom „Sudijska nezavisnost u tranziciji”⁵ završen je 2012. godine u Institutu za uporedno javno pravo i međunarodno pravo „Maks Plank” (*Max-Planck-Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht*), u Nemačkoj.

82. Pored mnogih drugih pitanja, u Izveštaju se detaljno razmatraju disciplinski postupci protiv sudija u različitim jurisdikcijama. Sugerise se da ne postoji jednoobrazan pristup organizaciji sistema disciplinskog postupka u evropskim zemljama. Ipak, može se uočiti da su u mnogim evropskim zemljama osnovi disciplinske odgovornosti sudija definisani prilično

5. Seibert-Fohr, Anja (ed.), *Judicial Independence in Transition*, Springer 2012, XIII, str. 1378.

uopšteno [pa se tako, na primer, govori o potpunom ili višekratnom ignorisanju profesionalnih obaveza, usled čega se stiče utisak da je sudija očigledno nepodoban za sudijsku funkciju (Švedska)]. Izuzetno, u Italiji, zakon taksativno utvrđuje 37 različitih disciplinskih prekršaja u ponašanju sudija kako u službi, tako i van službe. Sankcije za disciplinske prekršaje koje počini sudija mogu obuhvatiti: upozorenje, ukor, premeštaj, niži položaj, degradiranje, suspendovanje unapređenja, novčano kažnjavanje, smanjenje plate, privremeno suspendovanje sa dužnosti, kao i razrešenje koje može biti uz odobrene penzijske povlastice ili bez njih. Razrešenje sudija je najteža kazna i nju obično može da naloži samo sud; u nekim pravnim sistemima odluku o razrešenju može da donese i druga institucija, kao što je specijalni disciplinski odbor Sudskog kolegijuma, ali se, po pravilu, na tu odluku potom može izjaviti žalba sudu. Izuzev u Švajcarskoj, parlament ne učestvuje u postupku; međutim, švajcarski sistem se bitno razlikuje zbog ograničenog roka na koji se sudije biraju.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 6 STAV 1 KONVENCIJE

83. Podnosilac predstavke je izneo sledeće pritužbe na osnovu člana 6. stav 1 Konvencije: (i) njegov slučaj nije razmatrao „nezavisni i nepristrasni sud”; (ii) postupak pred VSS bio je nepravičan u tom smislu što nije sproveden u skladu s procedurom utvrđenom u Poglavlju 4 Zakona o VSS iz 1998. godine, koji nudi niz važnih procesnih jemstava, uključujući rok zastarelosti za disciplinske kazne; (iii) Parlament je doneo odluku o njegovom razrešenju na plenarnom zasedanju pomoću zloupotrebe elektronskog sistema za glasanje; (iv) njegov slučaj nije razmatrao „sud, obrazovan na osnovu zakona”; (v) odluke u njegovom slučaju donete su bez valjane cene dokaza, a važni argumenti koje je iznela odbrana nisu bili propisno razmotreni; (vi) to što HAC nije imao dovoljnu nadležnost da preispita akte VSS bilo je u suprotnosti s njegovim pravom na sud; (vii) nije poštovano načelo jednakosti oružja.

84. Član 6 stav 1 u relevantnom delu glasi:

„1. Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama, ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona...”

A. Prihvatljivost

85. Stranke nisu osporile prihvatljivost gore navedenih pritužbi.

86. Iako je Vlada priznala da je u ovom slučaju primenljiv član 6 stav 1, Sud smatra da se tom pitanju treba detaljno posvetiti.

1. Da li se član 6 stav 1 primenjuje u svom građanskom aspektu

87. Sud primećuje da radni sporovi između državnih službenika i države mogu biti van oblasti primene građanskog aspekta člana 6 ako su ispunjena dva kumulativna uslova. Prvo, država u svom unutrašnjem pravu mora izričito isključiti pristup sudu za lica na toj funkciji ili za tu kategoriju zaposlenih. Drugo, to isključenje mora biti objektivno opravdano i to u državnom interesu (vidi *Vilho Eskelinen i drugi protiv Finske* [VV], br. 63235/00, stav 62, EKLJP 2007-II).

88. U kontekstu prvog uslova, Sud ništa ne sprečava da određeno domaće telo, koje ne spada u domaće sudstvo, kvalifikuje kao „sud” za svrhu testa *Vilho Eskelinen*. Upravni ili parlamentarni organ može se tumačiti kao „sud” u *suštinskom* ili *materijalnom* smislu te reči, čime onda član 6 postaje primenljiv na sporove u kojima se kao stranka pojavljuju državni službenici (vidi *Argyrou i drugi protiv Grčke*, br. 10468/04, stav 24, od 15. januara 2009. godine i *Savino i drugi protiv Italije*, br. 17214/05, 20329/05 i 42113/04, stavovi 72–75, od 28. aprila 2009. godine). Zaključak u pogledu primenljivosti člana 6, međutim, ni na koji način ne utiče na pitanje kako su poštovana procesna jemstva u takvom postupku (*ibid.*, stav 72).

89. Kada je reč o ovoj konkretnoj predstavi, predmet podnosioca predstavke razmatrao je VSS, koji je utvrdio sva činjenična i pravna pitanja nakon što je održao sednicu i procenio dokaze. To razmatranje predmeta koje je sproveo VSS završeno je tako što su Parlamentu upućena dva predloga za razrešenje podnosioca predstavke. Nakon što ih je Parlament primio, ti predlozi su razmotreni na sednici Parlamentarnog odbora za pravosuđe, koji je, u to vreme, uživao izvesnu slobodu pri procenjivanju zaključaka VSS jer je mogao da organizuje sopstvenu raspravu i da sprovede dodatnu istragu ako bi našao da je to potrebno, i to je moglo da se završi predlogom da sudija bude ili da ne bude razrešen [vidi Zakon o sudijama (Izbor i razrešenje) iz 2004. godine, članovi 19–21]. Parlament je na svom plenarnom zasedanju naknadno doneo odluku o razrešenju podnosioca predstavke na osnovu predloga VSS i na preporuku Parlamentarnog odbora (vidi član 23 istog zakona). Konačno, odluke VSS i Parlamenta preispitivao je HAC.

90. Stoga se čini da su u rešavanju predmeta podnosioca predstavke i donošenju obavezujuće odluke, VSS, Parlamentarni odbor i Parlament u svom plenarnom zasedanju zajednički obavljali funkciju suda (vidi *Savino i drugi*, gore navedeno, stav 74). Obavezujuću odluku o razrešenju podnosioca predstavke kasnije je preispitao HAC, koji je u okviru domaćeg pravosuđa predstavljao redovni sud.

91. S obzirom na sve gore navedeno, ne može se zaključiti da je domaćim pravom bio „izričito isključen pristup sudu” u odnosu na predmet podnosioca predstavke. Prema tome, nije bio ispunjen prvi uslov testa *Vilho Eskelinen*,

tako da se član 6 primenjuje u svom građanskom aspektu (uporedi *Olujić protiv Hrvatske*, br. 22330/05, stavovi 31–45, od 5. februara 2009. godine).

2. Da li je član 6 stav 1 primenljiv u svom krivičnom aspektu

92. Dva aspekta člana 6 – građanski i krivični – ne moraju se nužno uzajamno isključivati (vidi *Albert i Le Compte protiv Belgije*, od 10. februara 1983. godine, stav 30, Series A br. 58). Stoga, postavlja se pitanje da li se član 6 Konvencije takođe primenjuje i u svom krivičnom aspektu.

93. S obzirom na *Engel* kriterijume (vidi *Engel i drugi protiv Holandije*, 8. jun 1976. godine, stavovi 82–83, Series A br. 22), nameću se izvesna razmatranja u vezi sa težinom kazne izrečene podnosiocu predstavke. Dok postupak lustracije u Poljskoj, koji je takođe dovodio do razrešenja datih lica, može u izvesnoj meri biti analogan ovome, Sud je u tom scenariju zastupao stanovište da relevantne odredbe poljskog zakonodavstva nisu „bile usmerene ka grupi pojedinaca koji su imali poseban status – na način na koji bi to, na primer, bilo da je reč o disciplinskom pravu”, već je obuhvatio široku grupu građana; postupak je doveo do zabrane zapošljavanja na veliki broj javnih funkcija, dok u unutrašnjem pravu nije postojao iscrpan spisak tih funkcija [vidi *Matyjek protiv Poljske (odl.)*, br. 38184/03, stavovi 53–54, ESLJP 2006-VII). Stoga se taj predmet razlikuje od ovog predmeta jer je u ovom predmetu podnosilac predstavke, kao lice koje uživa poseban položaj, bio kažnjen zbog toga što nije ispunio svoje profesionalne obaveze – tj. kažnjen je za delo koje spada u isključivi domen disciplinskog prava. Sankcija koja mu je izrečena bila je klasična disciplinska mera za propust u obavljanju profesionalnih dužnosti i, u smislu unutrašnjeg prava, predstavljala je kontrast krivičnopravnim sankcijama koje se izriču za donošenje pogrešnih sudijskih odluka (vidi član 375 Krivičnog zakonika, gore). Takođe je bitno primetiti da razrešenje podnosioca predstavke sa sudijske funkcije njega nije u formalnom smislu sprečilo da se i dalje bavi pravom samo u drugom svojstvu u okviru pravničke profesije.

94. Osim toga, Sud je ustanovio da se otpuštanje iz vojske ne može smatrati krivičnom kaznom u smislu člana 6 stav 1 Konvencije [vidi, *Tepeli i drugi protiv Turske (odl.)*, br. 31876/96, 11. septembar 2001. godine i *Suküt protiv Turske (odl.)*, br. 59773/00, 11. septembar 2007. godine]. Sud je izričito zastupao stanovište da postupci koji se odnose na razrešenje jednog sudskog izvršitelja zbog brojnih prekršaja „nisu obuhvatili odlučivanje o krivičnoj optužbi” (vidi *Bayer protiv Nemačke*, br. 8453/04, stav 37, od 16. jula 2009. godine).

95. S obzirom na sve navedeno, Sud smatra da činjenice iz ovog predmeta ne pružaju osnov za zaključak da se razrešenje podnosioca predstavke odnosi na odlučivanje o krivičnoj optužbi protiv njega u smislu člana 6 Konvencije. Na osnovu toga taj član nije primenljiv u svom krivičnom aspektu.

3. Ostalo u pogledu prihvatljivosti

96. Sud dalje primećuje da gore navedene pritužbe po osnovu člana 6 stav 1 Konvencije nisu očigledno neosnovane u smislu člana 35 stav 3 tačka a) Konvencije. One nisu neprihvatljive ni po jednom drugom osnovu. Stoga moraju biti proglašene prihvatljivima.

B. Meritum

1. U vezi s načelima „nezavisnog i nepristrasnog” suda

(a) Navodi podnosioca predstavke

97. Podnosilac predstavke se požalio da njegov predmet nije razmatrao „nezavisan i nepristrasan sud”. Naročito, te zahteve nije ispunio VSS zbog načina na koji je sastavljen, zbog podređenosti njegovih članova drugim državnim organima i zbog ličnih predrasuda nekih njegovih članova u predmetu podnosioca predstavke. Podnosilac predstavke je konkretno naveo da S. K., V. K. i R. K. nisu mogli biti nepristrasni kada su odlučivali u njegovom predmetu. Zahtevi u pogledu nezavisnosti i nepristrasnosti nisu ispunjeni ni u naknadnim fazama postupka, uključujući postupak vođen pred HAC-om, koji nije pružio ni nužna jemstva niti je na odgovarajući način ponovio ceo slučaj.

98. Pored toga, kako je naveo podnosilac predstavke, način na koji je HAC preispitivao njegov predmet ne može se smatrati dovoljnim da bi se nadoknadile procesne manjkavosti koje su postojale u ranijim fazama. Pre svega, HAC nije mogao da formalno poništi odluke o njegovom razrešenju i, u odsustvu bilo kakvih pravila, ostalo je nejasno koje su bile profesionalne posledice proglašenja tih odluka nezakonitima. Osim toga, način na koji je HAC preispitao predmet podnosioca predstavke ukazao je na to da nije bilo odgovarajućeg odgovora na njegove primerene i važne argumente i navode o nepostojanju faktičke osnove za njegovo razrešenje, o ličnim predrasudama članova VSS i o nepravilnostima u postupku glasanja u Parlamentu.

(b) Navodi Vlade

99. Vlada je tvrdila da je domaće pravo pružilo dovoljne garancije u pogledu nezavisnosti i nepristrasnosti VSS. U isto vreme, nema ničega što bi ukazivalo na lične predrasude bilo kog člana VSS u rešavanju predmeta podnosioca predstavke. Pre svega, izjave koje je S.K. dao medijima, a na koje je ukazao podnosilac predstavke u suštini su date više od šest meseci pre no što su se desili događaji koji se razmatraju u ovom slučaju. Prema tome, nije postojala uzročno-posledična veza između tih izjava i razrešenja podnosioca predstavke. Nije bilo održivih argumenata kojima bi se mogla potkrepiti tvrdnja da su R.K i V.K. imali predrasude u ovom predmetu. U svakom

slučaju, odluka VSS doneta je većinom glasova, a navodne predrasude izvesnih članova VSS nisu mogle bitno da utiču na pristrasnost tog tela.

100. Vlada je dalje priznala da je postojalo izvesno preklapanje u sastavu VSS i Parlamentarnog odbora koji je razmatrao slučaj ovog podnosioca predstavke nakon što je slučaj upućen Parlamentu. Ipak, taj odbor je kolegijalno telo koje je donelo odluku većinom glasova i ta odluka nije bila obavezujuća za plenarno zasedanje Parlamenta.

101. Vlada je tvrdila da nije bilo razloga da se sumnja u nezavisnost i nepristrasnost *HAC*-a.

102. Osim toga, prema navodima Vlade, razmatranje predmeta u *HAC*-u bilo je dovoljno da se otklone svi navodni nedostaci u pogledu procesne pravičnosti koji su mogli da iskrnu u prethodnim fazama domaćeg postupka. Vlada je u tom smislu precizirala da je nadležnost *HAC*-a da proglasi nezakonitima odluke VSS i Parlamenta o razrešenju sudije dovoljna jer to podrazumeva da će se prema sudiji postupati kao da nije razrešen. Potkrepljujući svoje navode Vlada je navela primere domaće sudske prakse u kojoj su sudije uspešno osporavale odluke o svom razrešenju i potom pokretale sudske postupke za vraćanje na sudijsku funkciju. U tom kontekstu, Vlada je navela da je način na koji je *HAC* razmatrao predmet ovog podnosioca predstavke bio primeren i da su svi relevantni i umesni argumenti koje je podnosilac predstavke izneo tretirani na adekvatan način. *HAC* je pre svega pružio primeren odgovor na navode podnosioca predstavke o povredi procedure glasanja u Parlamentu. Slično tome, *HAC* se na primeren način odnosio prema tvrdnji podnosioca predstavke da je povređen zahtev za nezavisnošću i nepristrasnošću u ranijim fazama postupka.

(c) Ocena Suda

103. Da bi se utvrdilo da li se neki sud može smatrati „nezavisnim” u smislu člana 6 stav 1, mora se, između ostalog, obratiti pažnja na način imenovanja njegovih članova i vreme trajanja njihovog mandata, na postojanje garantija protiv spoljnih pritisaka i na pitanja o tome da li to telo ostavlja utisak nezavisnosti (vidi *Findlay protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, od 25. februara 1997. godine, stav 73, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-I i *Brudnicka i drugi protiv Poljske*, br. 54723/00, stav 38, ESLJP 2005-II). Sud naglašava da pojam podele vlasti između političkih organa vlasti i sudstva poprima sve veći značaj u njegovoj sudskoj praksi (vidi *Stafford protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 46295/99, stav 78, ESLJP 2002-IV). U isto vreme, ni član 6 niti bilo koja druga odredba Konvencije ne zahtevaju od država da se povinuju bilo kom ustavnopravnom teorijskom konceptu u pogledu dopustivih granica interakcije vlasti (vidi *Kleyn i drugi protiv Holandije* [VV], br. 39343/98, 39651/98, 43147/98 i 46664/99, stav 193, ESLJP 2003-VI).

104. Po pravilu, nepristrasnost podrazumeva odsustvo predrasuda ili predubedenja. Prema ustaljenoj praksi Suda, postojanje nepristrasnosti u

smislu člana 6 stav 1 mora se utvrđivati prema (i) subjektivnom testu, gde se mora voditi računa o ličnim uverenjima i ponašanju određenog sudije – tj. o tome da li je sudija imao bilo kakvu ličnu predrasudu ili predubedenje u datom predmetu i (ii) prema objektivnom testu, što znači da treba ustanoviti da li je sam sud o kome je reč i, između ostalog, njegov sastav, ponudio dovoljno jemstava da se isključi svaka osnovana sumnja u pogledu njegove nepristrasnosti (vidi, između ostalih autoriteta *Fey protiv Austrije*, od 24. februara 1993. godine, stavovi 28 i 30, Series A br. 255-A i *Wettstein protiv Švajcarske*, br. 33958/96, stav 42, ESLJP 2000-XII).

105. Međutim, ne postoji sasvim precizna podela između subjektivne i objektivne nepristrasnosti budući da ponašanje sudije može ne samo da pobudi objektivne nedoumice u pogledu njegove, odnosno njene nepristrasnosti sa stanovišta spoljnog posmatrača (objektivni test) već može da se otvori i pitanje njegovih ličnih uverenja (subjektivni test) (vidi *Kypriabru protiv Kipra* [VV], br. 73797/01, stav 119, ESLJP 2005-XIII). Tako u nekim slučajevima gde je možda teško obezbediti dokaze kojima bi se pobila pretpostavka subjektivne nepristrasnosti sudije, zahtev za objektivnom nepristrasnošću pruža dodatno važno jemstvo (vidi *Pullar protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, od 10. juna 1996. godine, stav 32, *Reports* 1996-III).

106. U tom pogledu, čak i spoljni utisak može imati određeni značaj odnosno, drugačije rečeno, „ne samo da se pravda mora sprovesti nego se mora i videti da je ona sprovedena”. Ovde se radi o poverenju koje sudovi u demokratskom društvu moraju pobuditi u javnosti (vidi *De Cubber protiv Belgije*, od 26. oktobra 1984. godine, stav 26, Series A br. 86).

107. Konačno, pojmovi nezavisnosti i objektivne nepristrasnosti tesno su povezani međusobno i, zavisno od okolnosti, potrebno je njihovo zajedničko ispitivanje (vidi *Sacilor-Lormines protiv Francuske*, br. 65411/01, stav 62, ESLJP 2006-XIII). Imajući na umu činjenice ovog konkretnog predmeta, Sud smatra da je primereno da zajedno razmotri pitanja nezavisnosti i nepristrasnosti.

108. Sud je konstatovao (vidi stavove 89–90, gore) da su VSS i Parlament obavili funkciju rešavanja slučaja podnosioca predstavke i donošenja obavezujuće odluke. HAC je dalje sproveo preispitivanje nalaza i odluka koje su donela ta tela. Stoga Sud mora prvo ispitati da li su načela nezavisnog i nepristrasnog suda bila poštovana u fazi odlučivanja o slučaju podnosioca predstavke i donošenja obavezujuće odluke.

(i) *Nezavisnost i nepristrasnost tela koja su odlučivala u slučaju podnosioca predstavke*

(a) Visoki savet sudstva

109. Sud zastupa stanovište da, kada barem polovinu članstva jednog suda čine sudije, uključujući predsjednika čiji je glas odlučujući, to predstavlja snažan indikator nepristrasnosti (vidi *Le Compte, Van Leuven i De Meyere protiv Belgije*, od 23. juna 1981. godine, stav 58, Series A br. 43). Primereno je ukazati na to da je kada je reč o disciplinskom postupku protiv sudija, potreba za znatnom zastupljenošću sudija u nadležnom disciplinskom telu priznata i u Evropskoj povelji o zakonu za sudije (vidi stav 78, gore).

110. Sud primećuje da se, prema članu 131 Ustava i prema Zakonu o VSS, VSS sastoji od 20 članova koje imenuju različita tela. Međutim, ono što ovde treba naglasiti jeste da tri njegova člana neposredno imenuje predsednik Ukrajine, druga tri člana imenuje Parlament Ukrajine, a još dva člana imenuje Sveukrajinska konferencija tužilaca. Ministar pravde i državni tužilac su po službenoj dužnosti članovi VSS. Iz toga sledi da dejstvo načela kojima je uređen sastav VSS, na način na koji je to utvrđeno u Ustavu i razvijeno u Zakonu o VSS iz 1998. godine, ima za posledicu to da lica koja nisu sudije, a koja neposredno imenuju izvršna i zakonodavna vlast čine veliku većinu članova VSS.

111. Usled toga, o slučaju ovog podnosioca predstavke odlučivalo je 16 članova VSS koji su prisustvovali ročištu, a od kojih su samo tri bile sudije. Prema tome, sudije su predstavljale sićušnu manjinu članova VSS koji su odlučivali u slučaju podnosioca predstavke (vidi stav

24, gore).

112. Tek kroz amandmane od 7. jula 2010. godine Zakon o VSS je dopunjen zahtevima da se deset članova VSS imenuje iz reda sudija. Te izmene, međutim, nisu uticale na slučaj ovog podnosioca predstavke. U svakom slučaju, one su nedovoljne zato što su tela koja imenuju članove VSS i dalje ista, tako da samo tri sudije biraju njihove kolege. S obzirom na važnost smanjenja uticaja političkih organa vlasti na sastav VSS i na potrebu da se obezbedi odgovarajući nivo sudijske nezavisnosti, način na koji se sudije imenuju u disciplinsko telo takođe je relevantan u smislu sudijske samouprave. Kao što je uočila Venecijanska komisija, izmenom procedure to pitanje se nije rešilo budući da samo imenovanje i dalje sprovode isti organi vlasti, koji nisu sudski (vidi stavove 28–29 Mišljenja Venecijanske komisije, citirane u stavu 79, gore).

113. Sud dalje primećuje da u skladu sa članom 19 Zakona o VSS iz 1998. godine samo četiri člana VSS rade u njemu s punim radnim vremenom. Svi ostali članovi su nastavili da rade i dobijaju platu van VSS, što neminovno dovodi do njihove materijalne, hijerarhijske i upravne zavisnosti od njihovih primarnih poslodavaca i ugrožava kako njihovu nezavisnost, tako i njihovu nepristrasnost. Posebno, to važi kada je reč o ministru pravde i državnom tužiocu, koji su po službenoj dužnosti članovi VSS, gubitak njihovog osnovnog posla podrazumeva i ostavku na članstvo u VSS.

114. Sud upućuje na Mišljenje Venecijanske komisije – o tome da uključivanje državnog tužioca kao člana VSS po službenoj dužnosti izaziva

dodatnu zabrinutost jer može imati efekat odvrćanja na sudije i može se shvatiti kao potencijalna pretnja. Naime, državni tužilac se nalazi na vrhu hijerarhije tužilačkog sistema i nadzire sve tužioce. S obzirom na njihovu funkciju, tužiocu učestvuju u mnogim predmetima u kojima sudije moraju da odlučuju. Prisustvo državnog tužioca u telu koje se bavi imenovanjem, utvrđivanjem disciplinske odgovornosti i razrešenjem sudija stvara rizik da sudije neće postupati nepristrasno u takvim slučajevima ili da državni tužilac neće postupati nepristrasno prema sudijama s čijim se odlukama ne slaže (vidi stav 30 Mišljenja Venecijanske komisije, citiran u stavu 79, gore). Isto važi i kada je reč o drugim članovima VSS koje imenuje Sveukrajinska konferencija tužilaca na bazi kvota. U tom smislu je ilustrativna zabrinutost koju je izrazio Komesar za ljudska prava Saveta Evrope (vidi stav 42 njegovog izveštaja, citiran u stavu 80, gore).

115. Sud dalje primećuje da su članovi VSS koji su učestvovali u prethodnoj istrazi u slučaju podnosioca predstavke i podneli zahteve za njegovo razrešenje (R.K. i V.K.) naknadno u odlučivanju o razrešenju podnosioca predstavke. Pored toga, jedan od tih članova (V. K.) imenovan je za predsednika VSS i predsedavao je ročištem na kojoj je razmatran predmet ovog podnosioca predstavke. Uloga tih članova u pokretanju disciplinskih optužbi protiv podnosioca predstavke, na osnovu rezultata prethodnih istraga koju su sami vodili, pobuđuje objektivnu sumnju u njihovu nepristrasnost prilikom odlučivanja o meritumu predmeta podnosioca predstavke (uporedi sa *Werner protiv Poljske*, br. 26760/95, stavovi 43–44, od 15. novembra 2001. godine).

116. Navodi podnosioca predstavke o ličnim predrasudama određenih članova VSS prema njemu takođe treba da budu razmotreni u pogledu aktivnosti predsednika (S. K.) Parlamentarnog odbora za pravosuđe, koji je isto tako i član VSS. Prvo, njegovo učešće u onemogućavanju⁶ da podnosilac predstavke položi zakletvu kao član VSS ne bi trebalo da se previdi. Drugo, njegovo mišljenje objavljeno u službenom glasniku 14. juna 2007. godine ukazuje na to da se on izrazito nije slagao sa privremenom sudskom odlukom u slučaju koji se odnosio na nezakornost parlamentarne odluke o privremenom postupku za imenovanje predsednika i potpredsednika lokalnih sudova. Iako S.K. njega nije neposredno kritikovao, očigledno je da se nije slagao s postupcima podnosioca predstavke koji je u tom slučaju bio podnosilac zahteva. Vlada nije ubedila Sud svojom tvrdnjom da je ta javna izjava data znatno ranije, pre no što je započeo disciplinski postupak. S obzirom na to da je vremenski raspon između ta dva događaja, kako tvrdi Vlada, iznosio oko šest meseci, to se ne može smatrati dovoljno dugim periodom da se otkloni mogućnost svake uzročno-posledične veze u tom smislu.

⁶ Ispravljeno 9. aprila 2013. godine: u tekstu je ranije stajalo „to što je odbio”.

117. Shodno tome, činjenice iznete u ovoj predstavi pokreću niz ozbiljnih pitanja koja ukazuju kako na strukturne nedostatke u postupku pred VSS, tako i na pojavu ličnih predrasuda kod određenih članova VSS koji su odlučivali u slučaju ovog podnosioca predstave. Stoga Sud zaključuje da postupak pred VSS nije bio u skladu s načelima nezavisnosti i nepristrasnosti koji se zahtevaju članom 6 stav 1 Konvencije.

(β) „Nezavisnost i nepristrasnost” u parlamentarnoj fazi

118. Naknadno odlučivanje o ovom slučaju u Parlamentu, kao zakonodavnom organu, nije otklonilo strukturne manjkavosti u pogledu odsustva „nezavisnosti i nepristrasnosti”, već bi se pre moglo reći da je doprinelo politizaciji postupka i da je produbilo neusklađenost tog postupka s načelom podele vlasti.

Parlamentarni odbor

119. Kada je reč o postupku pred Parlamentarnim odborom, predsednik tog odbora (S. K.) i jedan od njegovih članova su istovremeno bili i članovi VSS i učestvovali su u odlučivanju o slučaju ovog podnosioca predstave na oba nivoa. Prema tome, oni nisu mogli delovati nepristrasno kada su razmatrali predloge VSS [vidi, *mutatis mutandis*, *Oberschlick protiv Austrije (br. 1)*, od 23. maja 1991. godine, stavovi 50–52, Series A br. 204]. Pored toga, razmatranja Suda o nepostojanju lične nepristrasnosti, koje su utvrđena u stavu 116 gore, podjednako su relevantna i za ovu fazu postupka. Pored toga, treba posvetiti dužnu pažnju činjenici da se S. K. zajedno sa još dva člana Parlamentarnog odbora obratio VSS tražeći da se pokrene prethodna istraga u vezi s mogućim disciplinskim prekršajima podnosioca predstave.

120. U isto vreme, članovi VSS nisu mogli da se izuzmu iz razmatranja ovog slučaja jer Zakon o sudijama (izbor i razrešenje) iz 2004. godine ne predviđa takvu proceduru. To ukazuje da ne postoje odgovarajuća jamstva kako bi postupak bio u skladu sa testom objektivne nepristrasnosti (vidi, *mutatis mutandis*, *Micallef protiv Malte [VV]*, br. 17056/06, stavovi 99–100, ESLJP 2009).

Plenarno zasedanje Parlamenta

121. Kada je reč o plenarnom zasedanju Parlamenta, predmet su narodnim poslanicima predstavili S.K. i V.K. (vidi stav 27, gore). Taj postupak je, međutim, suštinski podrazumevao samo puku razmenu opštih mišljenja zasnovanih na zaključcima VSS i Parlamentarnog odbora. U toj fazi odlučivanje o predmetu bilo je ograničeno na donošenje obavezujuće odluke na osnovu zaključaka koje su prethodno doneli VSS i Parlamentarni odbor.

122. U celini gledano, činjenice ovog predmeta ukazuju na to da procedura na plenarnom zasedanju nije predstavljala odgovarajući forum za razmatranje činjeničnih i pravnih pitanja, ocenu dokaza i pravnu kvalifikaciju činjenica. Ulogu političara koji zasedaju u Parlamentu i od kojih se nije tražilo da imaju

bilo kakvo pravničko ili sudsko iskustvo prilikom rešavanja složenih činjeničnih i pravnih pitanja u pojedinačnom disciplinskom predmetu Vlada nije dovoljno razjasnila i ta uloga nije opravdana i obrazložena kao saglasna sa zahtevima u pogledu nezavisnosti i nepristrasnosti suda prema članu 6 Konvencije.

(ii) *Da li je HAC rešio pitanja u vezi sa „nezavisnošću i nepristrasnošću”*

123. Prema praksi Suda, čak i kada jedan sudski organ tokom rešavanja sporova o „građanskim pravima i obavezama” u izvesnom smislu ne postupa u skladu sa zahtevima člana 6 stav 1, ne može se utvrditi povreda Konvencije ako postupak pred tim organom „podleže naknadnoj kontroli sudskog organa koji ima punu nadležnost i pruža jemstva utvrđena u članu 6 stav 1.” (vidi *Albert i Le Compte*, gore navedeno, stav 29, kao i *Tsfayo protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 60860/00, stav 42, od 14. novembra 2006. godina).

Da bi se utvrdilo da li je drugostepeni sud koji ispunjava zahteve člana 6 imao „punu nadležnost” ili obezbedio „dovoljno preispitivanje”, kojim bi pre svega mogao da ispravi nedostatke u vezi s nepostojanjem nezavisnosti suda koji je sudio u prvom stepenu, mora se voditi računa o takvim faktorima kao što su predmet odluke na koju je izjavljena žalba, način na koji je ta odluka doneta i sadržina spora, uključujući željeni i stvarni osnov žalbe (vidi *Bryan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, od 22. novembra 1995. godine, stavovi 44–47, Series A br. 335-A i *Tsfayo*, gore naveden, stav 43).

(α) *Da li je „preispitivanje bilo dovoljno“*

124. Sud nije ubeđen da je *HAC* ponudio dovoljno preispitivanje u slučaju ovog podnosioca predstavke i to iz sledećih razloga.

125. Prvo, postavlja se pitanje da li je *HAC* mogao delotvorno da preispita odluke VSS i Parlamenta s obzirom na to da je on ovlašćen da te odluke proglasi nezakonitima, ali ne i da ih ukine niti da preduzme dalje odgovarajuće korake koje smatra neophodnima. Mada nikakve pravne posledice, generalno gledano, ne proizilaze iz proglašavanja odluke nezakonitom, Sud smatra da nemogućnost *HAC*-a da formalno ukine sporne odluke i nepostojanje pravila u pogledu daljeg odvijanja disciplinskog postupka izaziva znatnu nesigurnost oko toga šta su realne pravne posledice takvih sudskih proglašenja.

126. Sudska praksa koja je razvijena u ovoj oblasti mogla je biti indikativna u tom smislu. Vlada je predočila kopije odluka domaćih sudova u dva predmeta. Međutim, ti primeri pokazuju da su, nakon što je *HAC* proglasio odluke o razrešenjima sudija nezakonitima, podnosioci zahteva morali su da pokrenu zaseban postupak da bi bili vraćeni na posao. Ti dokumenti ne rasvetljavaju na koji bi način trebalo voditi disciplinski postupak (pre svega, koje bi to korake trebalo da preduzmu organi nakon što je sporna odluka proglašena nezakonitom i koji su rokovi za preduzimanje tih koraka), već samo ukazuje na to da ne postoji automatsko vraćanje na

funkciju sudije isključivo na osnovu deklaratorne odluke *HAC*-a. Prema tome, predočeni dokumenti ukazuju na to da su pravne posledice koje proizilaze iz preispitivanja koje sprovodi *HAC* ograničene i pojačavaju sumnje Suda u vezi sa sposobnošću *HAC*-a da delotvorno rešava to pitanje i dovoljno preispita predmet.

127. Drugo, analizirajući način na koji je *HAC* odlučio u slučaju ovog podnosioca predstavke i sagledavajući obim celog spora, Sud primećuje da se *HAC* uopšte nije na odgovarajući način bavio nekim važnim argumentima koje je podnosilac predstavke izneo. Pre svega, Sud ne smatra da je navodima podnosioca predstavke o odsustvu nepristrasnosti kod članova VSS i Parlamentarnog odbora bila posvećena dužna pažnja. Tvrdnje koje je Vlada u tom smislu iznela nisu uverljive.

128. Osim toga, *HAC* nije stvarno pokušao da ispita navode podnosioca predstavke o tome da je odluka Parlamenta o njegovom razrešenju nije bila u skladu sa Zakonom o statusu narodnih poslanika iz 1992. godine i sa Poslovníkom Parlamenta, uprkos činjenici da je bio nadležan da to uradi (vidi član 171-1 stavovi 1 i 5 Zakonika o upravnom postupku, koji je citiran u stavu 62, gore) i podnosilac predstavke je jasno otvorio to pitanje u svom tužbenom zahtevu, predočivši relevantne dokaze (vidi stavove 29 i 33, gore). *HAC* nije uopšte ocenjivao dokaze koje je podneo podnosilac predstavke. U međuvremenu, navodi podnosioca predstavke o nezakonnosti postupka glasanja u Parlamentu protumačeni su kao tvrdnja o neustavnosti relevantne parlamentarne odluke. Postupajući na taj način, *HAC* je izbegao da se bavi tim pitanjem u korist Ustavnog suda, mada podnosilac predstavke nije imao neposredan pristup Ustavnom sudu (vidi *Bogatova protiv Ukrajine*, br. 5231/04, stav 13, od 7. oktobra 2010. godine, uz dodatna upućivanja).

129. Prema tome, Sud smatra da preispitivanje predmeta podnosioca predstavke koje je sproveo *HAC* nije bilo dovoljno i nije moglo da neutrališe nedostatke u pogledu procesne pravičnosti u prethodnim fazama postupka na nacionalnom nivou.

(β) O zahtevima nezavisnosti i nepristrasnosti u fazi preispitivanja koje je sproveo *HAC*

130. Sud primećuje da su sudske preispitivanje sprovele sudije *HAC*-a koje su takođe bile pod disciplinskom nadležnošću VSS. To znači da su i te sudije mogle biti podvrgnute disciplinskom postupku pred VSS. Imajući u vidu široka ovlašćenja VSS u pogledu sudijskih karijera (imenovanje, podvrgavanje disciplinskoj odgovornosti i razrešenje), kao i nepostojanje garantija nezavisnosti i nepristrasnosti VSS (kao što je bilo ispitano prethodno u tekstu) Sud nije uveren da su sudije *HAC*-a prilikom razmatranja predmeta ovog podnosioca predstavke, u kome je VSS učestvovao kao stranka, mogli da ispolje „nezavisnost i nepristrasnost” koju zahteva član 6 Konvencije.

(iii) Zaključak

131. Shodno tome, Sud smatra da domaći organi nisu osigurali nezavisno i nepristrasno rešavanje slučaja podnosioca predstavke, kao i da naknadno preispitivanje nije ispravilo te nedostatke. Prema tome, nastupila je u tom pogledu povreda člana 6 stav 1 Konvencije.

2. *Usklađenost s načelom pravne sigurnosti u pogledu nepostojanja roka zastarelosti u postupcima protiv podnosioca predstavke*

(a) Navodi stranaka

132. Podnosilac predstavke se pritužio da je postupak pred VSS bio nepravičan u tom smislu što nije bio sproveden u skladu sa postupkom koji je predviđen u Glavi 4 Zakona o VSS iz 1998. godine, koji pruža skup značajnih procesnih garancija, uključujući rok zastarelosti za disciplinske kazne. U isto vreme, razlozi koje je *HAC* naveo za primenu drugačijeg postupka nisu bili dovoljni.

133. Podnosilac predstavke je tvrdio da je primena roka zastarelosti u njegovom slučaju bila važna da bi se osiguralo načelo pravne sigurnosti. Pošto u njegovom slučaju nije primenjen nikakav rok zastarelosti, državni organi su povredili njegovo pravo na pravično suđenje.

134. Vlada je osporila tu pritužbu i navela da pravni položaj sudije podrazumeva i jemstva njegove nezavisnosti u sprovođenju pravde i mogućnost da se on pozove na odgovornost zbog propusta u obavljanju svojih dužnosti. Budući da je „povreda zakletve” predstavljala težak propust, tu se ne mogu primeniti rokovi za utvrđivanje odgovornosti podnosioca predstavke.

(b) Ocena Suda

135. Sud primećuje da je neslaganje podnosioca predstavke sa izabranim postupkom pitanje tumačenja domaćeg prava, što prvenstveno spada u domen nacionalnih organa. Međutim, od Suda se traži da proveriti da li način na koje se domaće pravo tumači i primenjuje proizvodi posledice koje su usklađene s načelima Konvencije, na način na koji se tumače s obzirom na praksu Suda [vidi *Scordino protiv Italije (br. 1)* [VV], br. 36813/97, stavovi 190–191, ESLJP 2006-V].

136. Sud smatra da je *HAC* naveo dovoljno razloga zbog čega se postupak vodio po drugačijoj proceduri od one koju je naveo podnosilac predstavke (vidi stav

37, gore). Primena drugačije procedure ne može se smatrati nepredvidljivom, proizvoljnom niti očigledno neosnovanom. Međutim, i dalje se postavlja pitanje da li je navodno nepostojanje konkretnih jemstava, na koje se poziva podnosilac predstavke, naime neprimenjivanje roka

zastarelosti za izricanje disciplinske kazne zbog sudijske „povrede zakletve” uticalo na pravičnost postupka.

137. Sud zastupa stanovište da rokovi zastarelosti služe ostvarivanju nekoliko važnih svrha, odnosno da obezbeđuju pravnu sigurnost i konačnost, štite potencijalne optužene od zastarelih zahteva koji mogu biti teško osporivi i sprečavaju nepravičnost koja bi mogla da nastupi ako bi se od sudova tražilo da odlučuju o događajima koji su se davno dogodili na osnovu dokaza koji su mogli postati nepouzdati i nepotpuni protokom vremena (vidi *Stubbings i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, od 22. oktobra 1996. godine, stav 51, *Reports* 1996-IV). Rokovi zastarelosti su zajednička odlika svih domaćih pravnih sistema visokih strana ugovornica kada je reč o krivičnim, disciplinskim i drugim deliktima.

138. U slučaju podnosioca predstavke, činjenice koje je VSS ispitivao 2010. godine dogodile su se u periodu od 2003. do 2006. godine (vidi stavove

17–

18, gore). Podnosilac predstavke je stoga doveden u težak položaj jer je trebalo da iznosi odbranu u odnosu na događaje od kojih su se neki davno desili.

139. Iz odluke *HAC*-a u predmetu ovog podnosioca predstavke i iz argumenata koje je iznela Vlada čini se da unutrašnje pravo ne predviđa nikakve rokove zastarelosti u postupcima za razrešenje sudije zbog „povrede zakletve”. Iako Sud ne smatra da je primereno da on ukaže koliko bi dug trebalo da bude rok zastarelosti, on smatra da takav ničim neoročen pristup disciplinskim predmetima protiv sudija predstavlja ozbiljnu pretnju načelu pravne sigurnosti.

140. U takvim okolnostima, Sud zaključuje da je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije u tom pogledu.

3. Usklađenost s načelom pravne sigurnosti tokom plenarnog zasedanja Parlamenta

(a) Navodi stranaka

141. Podnosilac predstavke se pritužio da je Parlament doneo odluku o njegovom razrešenju očigledno kršeći zakon zloupotrebom elektronskog sistema za glasanje. Tvrdio je da su tokom plenarnog zasedanja i glasanja o njegovom razrešenju neki poslanici nezakonito ubacili kartice koje pripadaju drugim poslanicima koji su u tom trenutku bili odsutni. Kao potvrdu svoje pritužbe, podnosilac predstavke se pozvao na video-snimak plenarnog zasedanja i na izjave četiri poslanika overene kod javnog beležnika.

142. Država je tvrdila da je parlamentarna odluka o razrešenju podnosioca predstavke doneta zakonito i da se dokazi na koje se poziva podnosilac

predstavke tvrdeći suprotno ne mogu smatrati pouzdanima zato što njihovu verodostojnost nisu procenili domaći organi.

(b) Ocena Suda

143. Sud zastupa stanovište da su procesna pravila koncipirana tako da se obezbedi valjano sprovođenje pravde i usklađenost s načelom pravne sigurnosti, te da stranke moraju imati pravo da očekuju da ta pravila budu poštovana. Načelo pravne sigurnosti primenjuje se ne samo u pogledu stranaka u sporu već i u pogledu nacionalnih sudova (vidi *Diya 97 protiv Ukrajine*, br. 19164/04, stav 47, od 21. oktobra 2010. godine, uz dalja upućivanja). To načelo je podjednako primenljivo na postupak koji je korišćen za razrešenje podnosioca predstavke, uključujući postupak odlučivanja na plenarnom zasjedanju Parlamenta.

144. Sud napominje da su činjenice na kojima počiva ova pritužba podnosioca predstavke potvrđene iskazima samog podnosioca koji je posmatrao glasanje u plenumu, overenim izjavama četiri poslanika i video-snimkom zasjedanja. Vlada nije predočila nijedan prihvatljiv argument kojim bi dovela u sumnju verodostojnost tih dokaza. Sud, sa svoje strane, ne vidi nijedan razlog zbog koga bi taj dokazni materijal smatrao nepouzdanim.

145. Pošto je razmotrio gore pomenute dokumente, Sud zaključuje da je odluka o razrešenju podnosioca predstavke izglasana u odsustvu većine poslanika. Prisutni poslanici su namerno i nezakonito više puta glasali u ime svojih odsutnih kolega. Prema tome, ta odluka je doneta protivno članu 84 Ustava, članu 24 Zakona o statusu narodnih poslanika iz 1992. godine i Pravilu 47 Poslovnika Parlamenta, kojima se zahteva da poslanici lično učestvuju na zasjedanjima i u glasanju. U takvim okolnostima, Sud smatra da je glasanje o razrešenju podnosioca predstavke podrilo načelo pravne sigurnosti, čime je bio prekršen član 6 stav 1 Konvencije. 146. Kao što je gore već napomenuto, taj nedostatak na planu procesne pravičnosti nije ispravljen u potonjoj fazi postupka, budući da *HAC* nije valjano rešio to pitanje.

147. Prema tome, u ovom pogledu došlo je do povrede člana 6 stav 1 Konvencije.

4. Usklađenost s načelom „suda obrazovanog na osnovu zakona”

(a) Navodi stranaka

148. Podnosilac predstavke se pritužio da o njegovom slučaju nije odlučivao „sud obrazovan na osnovu zakona”. Kada je reč o veću *HAC*-a koje je odlučivalo u njegovom slučaju, podnosilac predstavke je naveo da je mandat predsednika *HAC*-a već bio istekao u vreme kada je on osnovao to veće i predložio njegov individualni sastav, te je on stoga bez ikakvog pravnog osnova zauzimaio svoju administrativnu funkciju.

149. Vlada je tvrdila da je predsednik *HAC*-a morao da bude razrešen po isteku njegovog mandata. Međutim, s obzirom da nije bio predviđen postupak

razrešenja sudije sa administrativne funkcije, nijedna mera u vezi s njegovim razrešenjem ne bi bila zakonita. Vlada je dalje tvrdila da je pravo predsednika HAC-a da ostane na tom položaju bilo potvrđeno odlukom Konferencije sudija upravnih sudova.

(b) Ocena Suda

150. Prema praksi Suda, cilj izraza „obrazovan na osnovu zakona” u članu 6 Konvencije jeste da se obezbedi da „sudska organizacija u demokratskom društvu ne zavisi od nahođenja izvršne vlasti, već da [bude] uređena zakonom koji je potekao od parlamenta”. Ni u zemljama u kojima je ta oblast zakonom uređena, organizaciji sudskog sistema ne može se prepustiti na diskreciono odlučivanje sudskih organa, iako to ne znači da sudovi nemaju određenu slobodu da sami tumače relevantno nacionalno zakonodavstvo (vidi *Fruni protiv Slovačke*, br. 8014/07, stav 134, od 21. juna 2011. godine, uz dalja upućivanja).

151. Formulacija „obrazovan na osnovu zakona” ne odnosi se samo na zakonski osnov samog postojanja „suda” već i na sastav sudskog veća u svakom konkretnom slučaju [vidi *Buscarini protiv San Marina (odl.)*, br. 31657/96, od 4. maja 2000. godine i *Posokhov protiv Rusije*, br. 63486/00, stav 39, ESLJP 2003-IV]. Praksa da se sudijski mandat po njegovom zakonskom isteku prećutno produži sudijama na neodređeno vreme dok ne budu ponovo imenovani predstavlja, kako je utvrđeno, povredu načela „sud obrazovan na osnovu zakona” (vidi *Gurov protiv Moldavije*, br. 36455/02, stavovi 37–39, od 11. jula 2006. godine).

152. Kada je reč o ovom konkretnom slučaju, treba napomenuti da je na osnovu člana 171 stav 1 Zakonika o upravnom postupku o predmetu podnosioca predstavke moglo da se odlučuje isključivo pred posebnim većem HAC-a. Shodno članu 41 Zakona o organizaciji sudova iz 2002. godine, to posebno veće je moralo da bude osnovano odlukom predsednika HAC-a; predsednik je taj koji odlučuje o članovima veća, a tu njegovu odluku potom potvrđuje predsedništvo tog suda. Međutim, u vreme kada je to učinjeno u ovom konkretnom predmetu, predsednikov petogodišnji mandat je već bio istekao.

153. U to vreme postupak za imenovanje predsednika sudova nije bio uređen domaćim pravom: relevantne odredbe člana 20 Zakona o organizaciji sudova iz 2002. godine proglašene su neustavnima, a Parlament još nije uveo nove odredbe (vidi stavove 41 i 49, gore). Različiti domaći organi su iznosili svoja mišljenja o toj pravnoj situaciji. Na primer, Savet sudija Ukrajine, viši organ sudijske samouprave, smatrao je da to pitanje treba rešavati na osnovu člana 41 stav 5 Zakona o organizaciji sudova iz 2002. godine, pa je od prvog potpredsednika HAC-a sudije S. zatraženo da obavlja dužnost predsednika tog suda (vidi stav 51, gore), dok je Državno tužilaštvo sasvim drugačije gledalo na celu situaciju (vidi stav 52, gore).

154. Prema tome, tako važno pitanje kao što je pitanje imenovanja predsednika sudova spuštено je na nivo domaće prakse usled čega se to pretvorilo u predmet ozbiljnog sporenja među vlastima. Ispostavlja se da je sudija P. nastavio da obavlja svoje dužnosti predsednika *HAC*-a i pošto je za to istekao zakonski rok, oslanjajući se isključivo na činjenicu da ukrajinski zakoni ne predviđaju postupak (ponovnog) imenovanja, a da u isto vreme zakonodavni osnov za njegovo ovlašćenje da deluje kao predsednik *HAC*-a nije bio u dovoljnoj meri jasno utvrđen.

155. Međutim, u tom periodu je sudija P., delujući u svojstvu predsednika *HAC*-a, konstituisao veće koje je razmatralo predmet ovog podnosioca predstavke i davao je predloge za izbor članova tog veća.

156. U takvim okolnostima, Sud ne može da zaključi da je veće koje je odlučivalo o predmetu ovog podnosioca predstavke bilo osnovano i sastavljeno na zakonit način, ispunjavajući zahtev „suda obrazovanog na osnovu zakona”. Prema tome, bio je prekršen član 6 stav 1 Konvencije u tom pogledu.

5. Ostale povrede člana 6 stav 1 Konvencije

157. Podnosilac predstavke se dalje pritužio da su odluke u njegovom slučaju donete bez valjane ocene dokaza i važnih argumenata koje je iznela odbrana, ali kojima nije pristupljeno na propisan način; takođe se požalio na nedovoljnu nadležnost *HAC*-a u pogledu preispitivanja akata VSS što je bilo u suprotnosti s njegovim „pravom na sud”; po njegovoj oceni, nije bilo poštovano ni načelo jednakosti oružja.

158. Vlada je osporila te navode.

159. Imajući na umu prethodna razmatranja i zaključke donete na osnovu člana 6 stav 1 Konvencije, Sud ne nalazi nikakva posebna pitanja u vezi sa postojećim pritužbama. Stoga nema potrebe da te pritužbe razmatra.

II. NAVODNA POVREDA ČLANA 8 KONVENCIJE

160. Podnosilac predstavke se pritužio da je njegovo razrešenje s mesta sudije predstavljalo mešanje u njegov privatni i profesionalni život, što nije u skladu sa članom 8 Konvencije.

161. Član 8 Konvencije glasi:

„1. Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

2. Javne vlasti neće se mešati u vršenje ovog prava, sem ako to nije u skladu sa zakonom i neophodno u demokratskom društvu, u interesu nacionalne bezbednosti, javne bezbednosti ili ekonomske dobrobiti zemlje, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih.“

A. Prihvatljivost

162. Sud napominje da ova pritužba nije očigledno neosnovana u smislu člana 35 stav 3 tačka a) Konvencije. Ona nije neprihvatljiva ni po jednom drugom osnovu. Stoga mora biti proglašena prihvatljivom.

B. Meritum

1. Navodi stranaka

163. Podnosilac predstavke je tvrdio da je došlo do mešanja u njegov privatni život time što je razrešen sa sudijske funkcije u Vrhovnom sudu. To mešanje nije bilo zakonito jer su osnovi za odgovornost u smislu „povrede zakletve” formulisani suviše nejasno; domaće pravo nije predvidelo nijedan rok zastarelosti koji bi se odnosio na postupak razrešenja po tom osnovu i samim tim nije pružilo odgovarajuće garantije od zloupotreba i proizvoljnosti; osim toga, nije utvrđen odgovarajući raspon kazni za disciplinsku odgovornost koji bi omogućio da se kazne izriču prema načelu srazmernosti. Iz tih razloga, nisu bili ispunjeni zahtevi u pogledu „kvaliteta zakona”. Podnosilac predstavke je dalje tvrdio da dato mešanje nije bilo neophodno u okolnostima ovog slučaja.

164. Vlada je priznala da je razrešenje podnosioca predstavke sa sudijske funkcije predstavljalo mešanje u njegovo pravo na poštovanje privatnog života u smislu člana 8 Konvencije. Međutim, ta mera je bila opravdana prema drugom stavu člana 8 Konvencije. Pre svega, razrešenje je sprovedeno na osnovu domaćeg prava koje je bilo u dovoljnoj meri predvidljivo i dostupno. Pored toga, mera je bila neophodna u okolnostima datog slučaja.

2. Ocena Suda

(a) Da li je došlo do mešanja

165. Stranke su se složile da je došlo do mešanja u pravo podnosioca predstavke na poštovanje njegovog privatnog života. Sud ne nalazi nijedan razlog da smatra drugačije. On napominje da privatni život „obuhvata pravo pojedinca da uspostavlja i razvija odnose s drugim ljudima, uključujući odnose profesionalne ili poslovne prirode” (vidi *C. protiv Belgije*, od 7. avgusta 1996. godine, stav 25, *Reports* 1996-III). Član 8 Konvencije „štiti pravo na lični razvoj i pravo na uspostavljanje i razvoj odnosa s drugim ljudima i sa spoljnim svetom” (vidi *Pretty protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 2346/02, stav 61, ESLJP 2002-III). Pojam „privatnog života”, u načelu, ne isključuje aktivnosti profesionalne ili poslovne prirode. Na kraju krajeva, većina ljudi upravo tokom svog radnog života ima značajnu mogućnost da razvija odnose sa spoljnim svetom (vidi *Niemietz protiv Nemačke*, od 16. decembra 1992. godine, stav 29, Series A br. 251-B). Stoga, utvrđivano je da se ograničenja na pristup profesiji odražavaju na „privatni život” (vidi

Sidabras i Džiautas protiv Litvanije, br. 55480/00 i 59330/00, stav 47, ESLJP 2004-VIII i *Bigaeva protiv Grčke*, br. 26713/05, stavovi 22–25, od 28. maja 2009. godine). Isto tako, ustanovljeno je da razrešenje sa dužnosti predstavlja mešanje u pravo na poštovanje privatnog života (vidi *Özpınar protiv Turske*, br. 20999/04, stavovi 43–48, od 19. oktobra 2010. godine). Konačno, član 8 se bavi pitanjima zaštite časti i ugleda kao dela prava na poštovanje privatnog života (vidi *Pfeifer protiv Austrije*, br. 12556/03, stav 35, od 15. novembra 2007. godine i *A. protiv Norveške*, br. 28070/06, stavovi 63–64, od 9. aprila 2009. godine).

166. Razrešenje podnosioca predstavke sa funkcije sudije negativno se odrazilo na čitav niz njegovih odnosa s drugim ljudima, uključujući odnose profesionalne prirode. Isto tako, to je uticalo na njegov „uži krug”, budući da je gubitak posla morao imati opipljive posledice po materijalno blagostanje podnosioca predstavke i njegove porodice. Osim toga, razlog koji je naveden za razrešenje podnosioca predstavke – povreda sudijske zakletve – upućuje na to da je to nanelo štetu njegovom profesionalnom ugledu.

167. Iz svega toga sledi da je razrešenje podnosioca predstavke predstavljalo mešanje u njegovo pravo na poštovanje privatnog života u smislu člana 8 Konvencije.

(b) Da li je mešanje bilo opravdano

168. Sud dalje treba da razmotri da li je to mešanje ispunjavalo uslove iz stava 2 člana 8.

(i) Opšta načela u vezi sa zakonitošću mešanja

169. Izraz „u skladu sa zakonom” iziskuje, pre svega, da sporna mera mora imati neki osnov u domaćem pravu. Drugo, taj izraz upućuje na kvalitet datog zakona nalažući da zakon bude razumljiv tako da zainteresovano lice može da predvidi koje posledice on ima po njega, a mora biti i kompatibilan s vladavinom prava (vidi, između ostalih autoriteta, *Kopp protiv Švajcarske*, od 25. marta 1998. godine, stav 55, *Reports* 1998-II).

170. Na taj način taj izraz, između ostalog, podrazumeva da domaće pravo mora biti u dovoljnoj meri predvidljivo u svojim formulacijama da pojedincu pruži odgovarajuću indikaciju u pogledu okolnosti u kojima vlasti imaju pravo da pribegnu merama koje utiču na njegova prava po Konvenciji (vidi *C. G. i drugi protiv Bugarske*, br. 1365/07, stav 39, od 24. aprila 2008. godine). Zakon, osim toga, mora pružiti izvestan stepen pravne zaštite od proizvoljnog mešanja vlasti. Bitno je da u tom kontekstu postoje posebna procesna jemstva. Ono što je potrebno u smislu garancija zavisi, barem u izvesnoj meri, od prirode i razmere mešanja o kome je reč (vidi *P. G. i J. H. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 44787/98, stav 46, EKLJP 2001-IX).

(ii) Usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom

171. Sud je ustanovio (vidi stav

145, gore) da parlamentarno glasanje o odluci o razrešenju podnosioca predstavke sa sudijske funkcije nije bilo zakonito u smislu domaćeg prava. Taj zaključak bi sam po sebi bio dovoljan da Sud na osnovu njega ustanovi da mešanje u pravo podnosioca predstavke na poštovanje njegovog privatnog života nije bilo u skladu sa zakonom u smislu člana 8 Konvencije.

172. Ipak, Sud smatra da je primereno da dalje ispituje pritužbu i ustanovi da li je bio ispunjen zahtev u pogledu „kvaliteta zakona”.

(iii) Usklađenost sa zahtevima u pogledu „kvaliteta zakona”

173. U svojim navodima u vezi sa ovim aspektom, stranke su se sporile pitanje predvidljivosti merodavnog prava. U tom pogledu, Sud primećuje da do 15. maja 2010. godine materijalno pravo nije sadržalo nijedan opis delikta koji se zove „povreda zakletve”. Osnova za utvrđivanje obima tog delikta izvedena je iz teksta sudijske zakletve, koja je navedena u članu 10 Zakona o položaju sudija iz 1992. godine⁷ i koja glasi: „Svečano se zaklinjem da ću svoju funkciju obavljati časno i da ću dosledno obavljati dužnosti sudije, povinujući se samo zakonu u donošenju sudskih odluka i da ću biti objektivian i pravičan.”

174. Sud napominje da tekst sudijske zakletve nudi širok prostor za proizvoljno tumačenje delikta „povrede zakletve”. Sada se novi zakon konkretno bavi spoljnim elementima tog delikta (vidi stav 32 Zakona o Visokom savetu sudstva iz 1998. godine, sa izmenama, stav 72, gore). Iako se novi zakon ne može primeniti u slučaju podnosioca predstavke, bitno je napomenuti da definicija „povrede zakletve” u tom članu i dalje pruža disciplinskom organu široka ovlašćenja u tom pogledu (vidi, takođe, relevantne izvode iz Mišljenja Venecijanske komisije, navedenog u stavu 79, gore).

175. Međutim, Sud priznaje da u izvesnim oblastima može biti teško da se zakoni oblikuju dovoljno precizno i da je čak možda poželjan izvestan stepen fleksibilnosti kako bi se nacionalnim sudovima omogućilo da razvijaju zakon s obzirom na svoju procenu o tome koje su mere neophodne u specifičnim okolnostima svakog predmeta (vidi *Goodwin protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 27. mart 1996, stav 33, *Reports* 1996-II). To što formulacije u zakonima nisu uvek precizne logična je posledica načela da zakoni moraju biti takvi da je moguća njihova opšta primena. Potreba da se izbegne prekomerna rigidnost i da se zadrži korak sa okolnostima koje se menjaju dovodi do toga da se mnogi zakoni pišu izrazima koji su u većoj ili manjoj meri neodređeni. Tumačenje i primena odredaba koje sadrže takve izraze zavise od prakse (vidi *Gorzelik i drugi protiv Poljske* [VV], br. 44158/98, stav 64, ESLJP 2004-I).

7. Ispravljeno 9. aprila 2013. godine: Tekst je ranije glasio „Zakon o organizaciji sudova iz 2002.”

176. Te kvalifikacije kojima se ograničava zahtev da zakon bude precizan posebno su relevantna u oblasti disciplinskog prava. Zaista, kada je reč o vojnoj disciplini, Sud je utvrdio da teško da bi bilo moguće da se sačine pravila koja bi detaljno opisivala različite vrste ponašanja. Stoga može biti neophodno da vlasti šire formulišu takva pravila (vidi *Vereinigung demokratischer Soldaten Österreichs i Gubi protiv Austrije*, od 19. decembra 1994. godine, stav 31, Series A br. 302).

177. Iskustvo drugih država predlaže da se osnovi za disciplinsku odgovornost sudija, po pravilu, formulišu uopšteno, dok primeri detaljnog zakonodavnog uređenja tog pitanja ne moraju nužno da svedoče o adekvatnosti primenjene zakonodavne tehnike niti o predvidljivosti u toj pravnoj oblasti (vidi stav 82, gore).

178. Prema tome, u kontekstu disciplinskog prava, treba da postoji razuman pristup prilikom procene zakonske preciznosti budući da je pitanje objektivne nužnosti da *actus reus* takvih delikata bude uopšteno formulisan. S druge strane, zakon se neće baviti tim pitanjem sveobuhvatno nego će se naložiti da se konstantno preispituje i ažurira u skladu s mnogobrojnim novim okolnostima koje iskrsavaju u praksi. Iz toga sledi da je opis nekog prestupa u zakonskom tekstu, zasnovan na spisku konkretnih vidova ponašanja, ali usmeren ka opštoj i raznovrsnoj primeni ne pruža jemstvo da će se valjano rešiti pitanje predvidljivosti zakona. Treba identifikovati i ispitati druge činioce koji utiču na kvalitet zakonske odredbe i adekvatnost pravne zaštite od proizvoljnosti.

179. S tim u vezi, Sud napominje da je utvrdio kako postojanje konkretne i dosledne prakse u tumačenju odgovarajućih pravnih odredaba omogućuje da se donese zaključak o tome da je odredba predvidljiva u pogledu svojih posledica (vidi *Goodwin*, gore navedeno, stav 33). Iako je taj zaključak donet u kontekstu sistema precedentnog prava, interpretativna uloga sudskih organa u obezbeđivanju predvidljivosti zakonskih odredaba ne može se potceniti ni u sistemima kontinentalnog prava. Upravo ti organi treba dosledno da tumače tačno značenje opštih zakonskih odredaba i da otklone svaku sumnju u pogledu tumačenja (vidi, *mutatis mutandis*, *Gorzelik i drugi*, gore navedeno, stav 65).

180. Kada je reč o ovom konkretnom predmetu, nema ničega što bi ukazivalo da su u vreme kada se odlučivalo o predmetu ovog podnosioca predstavke postojale bilo kakve smernice ili praksa koji bi omogućili da se utvrdi dosledno i usko tumačenje pojma „povreda zakletve”.

181. Sud dalje smatra da nisu postojala potrebna procesna jemstva da bi se sprečila proizvoljna primena relevantnog materijalnog prava. Pre svega, domaće pravo nije utvrdilo nikakve rokove za pokretanje i vođenje postupka protiv sudije zbog „povrede zakletve”. Nepostojanje rokova, o čemu je gore bilo reči u skladu sa članom 6 Konvencije, dovelo je do naglašenih

diskrecionih ovlašćenja disciplinskih organa i podriivanja načela pravne sigurnosti.

182. Osim toga, domaće pravo nije utvrdilo odgovarajući raspon sankcija za disciplinske prestupe, niti je utvrdilo pravila koja bi obezbedila njihovu primenu u skladu s načelom srazmernosti. U vreme kada je odlučivano o predmetu ovog podnosioca predstavke, postojala su samo tri tipa disciplinskih sankcija: ukor, premeštanje u niži rang i razrešenje. Ta tri tipa sankcija ostavljaju malo prostora za preduzimanje srazmernih disciplinskih mera. Na taj način, bile su ograničene mogućnosti organa da uspostave ravnotežu između konkurentnih javnih i individualnih interesa s obzirom na svaki pojedinačni konkretni slučaj.

183. Vredi napomenuti na to da je načelo srazmerne primene disciplinskih sankcija na sudije neposredno navedeno u stavu 5.1 Evropske povelje o Zakonu za sudije (vidi stav 78, gore) i da su određene države uspostavile detaljniju hijerarhiju sankcija kako bi izašle u susret tom načelu (vidi stav 82, gore).

184. Konačno, najvažnija protivteža neminovnoj diskreciji disciplinskih organa bila bi dostupnost nezavisnog i nepristrasnog preispitivanja slučaja. Međutim, domaće pravo nije utvrdilo odgovarajući okvir za takvo preispitivanje i, kako je ranije već razmotreno, to nije bilo dostupno podnosiocu predstavke.

185. Shodno tome, nepostojanje bilo kakvih smernica i prakse kojom bi se obezbedilo dosledno i restriktivno tumačenje prestupa „povrede zakletve”, kao i nepostojanje odgovarajućih mera pravne zaštite dovelo je do toga da merodavne odredbe domaćeg prava budu nepredvidljive u pogledu njihovih posledica. U tom kontekstu, lako se može pretpostaviti da gotovo svaki vid lošeg ponašanja sudije do koga dođe u bilo kom trenutku njegove karijere može da se tumači, ako tako poželi disciplinski organ, kao dovoljan faktički osnov za disciplinsku optužbu o „povredi zakletve” i može dovesti do njegovog ili njenog razrešenja.

(iv) Zaključak

186. S obzirom na sva gore navedena razmatranja, Sud zaključuje da mešanje u pravo podnosioca predstavke na poštovanje njegovog privatnog života nije bilo zakonito: to mešanje nije bilo u skladu sa domaćim pravom i, pored toga, važeće domaće pravo propustilo je da ispuni zahtev predvidljivosti niti je pružalo odgovarajuću zaštitu od proizvoljnosti.

187. Prema tome, nastupila je povreda člana 8 Konvencije.

III. NAVODNA POVREDA ČLANA 13 KONVENCIJE

188. Podnosilac predstavke se dalje žalio da nije imao na raspolaganju delotvoran pravni lek za svoje nezakonito razrešenje. Pozvao se na član 13 Konvencije, koji glasi:

„Svako kome su povređena prava i slobode predviđeni u ovoj Konvenciji ima pravo na delotvoran pravni lek pred domaćim vlastima, bez obzira na to da li su povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu.“

189. Pošto je razmotrio navode stranaka u vezi sa ovim aspektom, Sud smatra da je predstavka prihvatljiva. Međutim, s obzirom na nalaze Suda u skladu sa članom 6 Konvencije, ova pritužba ne otvara nijedno posebno pitanje (vidi *Brualla Gómez de la Torre protiv Španije*, od 19. decembra 1997. godine, stav 41, *Reports* 1997-VIII).

190. Shodno tome, Sud smatra da nije potrebno da zasebno razmatra pritužbu po osnovu člana 13 Konvencije.

IV. PRIMENA ČLANOVA 41 I 46 KONVENCIJE

191. Član 41 Konvencije glasi:

„Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili Protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj strani.“

192. Član 46 Konvencije glasi:

„1. Visoke strane ugovornice se obavezuju da se povinuju pravnosnažnoj presudi Suda u svakom predmetu u kome su stranke.

2. Pravnosnažna presuda Suda se dostavlja Komitetu ministara koji nadgleda njeno izvršenje.“

A. Ukazivanje na opšte i pojedinačne mere

1. Opšta načela

193. U kontekstu izvršenja presuda u skladu sa članom 46 Konvencije, presuda u kojoj Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije nameće tuženoj državi pravnu obavezu na osnovu te odredbe da prekine tu povredu i da obezbedi odštetu za njegove posledice na takav način koji će omogućiti da se situacija, koliko je god to moguće, vrati u stanje koje je postojalo pre nego što je nastupila povreda Konvencije. Ako, s druge strane, unutrašnje pravo ne omogućava ili omogućava samo delimičnu odštetu za posledice povrede prava po Konvenciji, član 41 ovlašćuje Sud da oštećenoj strani pruži primereno zadovoljenje. Iz toga, između ostalog, proizilazi da presuda u kojoj Sud ustanovi povredu Konvencije ili protokola uz nju nameće tuženoj državi pravnu obavezu ne samo da oštećenima isplati iznos dosuđen na ime pravičnog zadovoljenja nego i da izabere, pod nadzorom Komiteta ministara, opšte i/ili, ako je potrebno, pojedinačne mere koje će usvojiti u svom

domaćem pravnom poretku da bi prekinula povredu koju je ustanovio Sud i da bi obezbedila odštetu koja je izvodljiva u cilju otklanjanja nastupelih posledica na način koji će, koliko je god to moguće, obezbediti povratak na pređašnje stanje (vidi *Maestri protiv Italije* [VV], br. 39748/98, stav 47, ESLJP 2004-I; *Assanidze protiv Gruzije* [VV], br. 71503/01, stav 198, ESLJP 2004-II i *Ilaşcu i drugi protiv Moldavije i Rusije* [VV], br. 48787/99, stav 487, ESLJP 2004-VII).

194. Sud ponovo naglašava da su njegove presude u osnovi deklaratorne po svojoj prirodi i da, u načelu, prvenstveno date države treba da odaberu, pod nadzorom Komiteta ministara, sredstva koja će koristiti u svom domaćem pravnom poretku kako bi ispunila obavezu prema članu 46 Konvencije, pod uslovom da su ta sredstva u skladu sa zaključcima utvrđenim u presudi Suda [vidi, između ostalih autoriteta, *Öcalan protiv Turske* [VV], br. 46221/99, stav 210, ESLJP 2005-IV; *Scozzari i Giunta protiv Italije* [VV], br. 39221/98 i 41963/98, stav 249, ESLJP 2000-VIII i *Brumărescu protiv Rumunije* (pravično zadovoljenje) [VV], br. 28342/95, stav 20, ESLJP 2001-I]. To diskreciono odlučivanje o načinu izvršenja presuda odražava slobodu izbora koja je svojstvena osnovnoj obavezi visokih strana ugovornica da obezbede prava i slobode utvrđene Konvencijom (član 1) [vidi *Papamichalopoulos i drugi protiv Grčke* (član 50), od 31. oktobra 1995. godine, stav 34, Series A br. 330-B].

195. Međutim, izuzetno, radi pomaganja tuženoj državi da ispuni svoje obaveze po članu 46, Sud nastoji da ukaže na vrstu mera koje mogu biti preduzete kako bi se stalo na put povredi za koju je utvrdio da postoji. U takvim okolnostima, Sud može predložiti različite opcije i prepustiti izbor mere i njeno sprovođenje diskrecionom odlučivanju date države (vidi, na primer, *Broniowski protiv Poljske* [VV], br. 31443/96, stav 194, ESLJP 2004-V). U izvesnim slučajevima, priroda povrede koja je ustanovljena može biti takva da ne ostaje nikakav realan izbor u pogledu mera koje treba preduzeti da bi se povreda otklonila i Sud može odlučiti da ukaže na konkretnu meru (vidi, na primer, *Assanidze*, gore navedeno, stavovi 202–203; *Aleksanyan protiv Rusije*, br. 46468/06, stav 240, od 22. decembar 2008. godine i *Fatullayev protiv Azerbejdžana*, br. 40984/07, stavovi 176–177, od 22. april 2010. godine).

2. *Primena na ovaj predmet*

(a) **Opšte mere**

(i) *Navodi stranaka*

196. Podnosilac predstavke je naveo da njegov slučaj svedoči o suštinskim sistemskim problemima u ukrajinskom pravnom sistemu koji proističu iz činjenice da Država ne poštuje načelo podele vlasti; ti sistemski problemi zahtevaju primenu člana 46 Konvencije. On je tvrdio da problemi koji su se

ispoljili u ovom slučaju ukazuju na neophodnost izmene relevantne oblasti domaćeg zakonodavstva. Pre svega, treba doneti amandmane na Ustav i Zakon o VSS iz 1998. godine u delu koji se odnosi na načela sastava VSS i postupak imenovanja i razrešenja sudija, a treba izmeniti i Zakonik o upravnom postupku u pogledu nadležnosti i ovlašćenja HAC-a.

197. Vlada se nije složila s tim navodima tvrdeći da se merodavno unutrašnje pravo bitno promenilo od vremena kada su domaći organi odlučivali o predmetu ovog podnosioca predstavke. Pre svega, 7. jula 2010. godine usvojene su izmene Zakona o VSS iz 1998. godine na osnovu kojih je utvrđeno da se povećava broj sudija u članstvu VSS tako da oni na kraju treba da čine većinu tog tela (vidi stav 68, gore). U junu 2012. godine, Zakon o VSS iz 1998. godine je dodatno izmenjen kako bi se utvrdilo da prethodne istrage koje pokreće tužilaštvo ne sprovodi član VSS koji je bio tužilac ili koji nastavlja da obavlja tužilačku dužnost.

198. Vlada je dalje naglasila da je uloga Parlamenta u postupku razrešenja sudija umanjena, kao i da više ne postoji zahtev da Parlamentarni odbor preispituje predmet ili da se vodi bilo kakva druga vrsta parlamentarne istrage.

(ii) Ocena Suda

199. Sud napominje na to da su se u ovom slučaju ispoljili ozbiljni sistemski problemi u vezi sa funkcionisanjem sudstva u Ukrajini. Pre svega, povrede koje su ustanovljene u ovom slučaju upućuju na to da sistem utvrđivanja disciplinske odgovornosti sudija u Ukrajini nije organizovan na valjan način jer on ne obezbeđuje dovoljnu razdvojenost sudske od ostalih grana državne vlasti. Osim toga, taj sistem ne pruža odgovarajuća jemstva protiv zloupotrebe disciplinskih mera na štetu sudijske nezavisnosti iako ta nezavisnost predstavlja jednu od najvažnijih vrednosti na kojima počiva delotvorno funkcionisanje demokratije.

200. Sud smatra da priroda povreda koje su ustanovljene ukazuje na to da je za valjano izvršenje ove presude potrebno da tužena država preduzme jedan broj opštih mera kojima je cilj reformisanje sistema utvrđivanja disciplinske odgovornosti u sudstvu. Te mere treba da obuhvate zakonodavnu reformu koja treba da podrazumeva restrukturisanje institucionalne baze sistema. Osim toga, te mere treba da podrazumevaju razvoj odgovarajućih oblika i načela usaglašene primene domaćeg prava u toj oblasti.

201. Kada je reč o tvrdnji Vlade da su u toj oblasti već uvedene određene mere zaštite, Sud napominje da zakonodavni amandmani od 7. jula 2010. godine nisu odmah stupili na snagu i da će se izmena sastava VSS odvijati postepeno u budućnosti. U svakom slučaju, Sud je napomenuo da ti amandmani u suštini ne rešavaju konkretno pitanje sastava VSS (vidi stav 112, gore). Kada je reč o ostalim izmenama zakona na koje je ukazala Vlada, Sud smatra da se one ne bave suštinski rešavanjem čitavog niza problema

koje je on identifikovao u kontekstu ovog predmeta. Postoje mnoga pitanja, o čemu je bilo reči u obrazloženju ove presude, koja ukazuju na nedostatke u domaćem zakonodavstvu i praksi u toj oblasti. Sve u svemu, zakonodavni koraci na koje se Vlada poziva ne rešavaju probleme sistemske disfunkcionalnosti u pravnom sistemu koji su se u ovom slučaju ispoljili.

202. Prema tome, Sud smatra da je neophodno da naglasi da Ukrajina mora hitno sprovesti opšte reforme svog pravnog sistema na koje je gore ukazano. Na taj način, ukrajinske vlasti treba da posvete dužnu pažnju ovoj presudi, relevantnoj sudskoj praksi Suda i relevantnim preporukama, rezolucijama i odlukama Komiteta ministara.

(b) Pojedinačne mere

(i) Navodi stranaka

203. Podnosilac predstavke je tvrdio da će najpogodniji oblik pojedinačne mere za otklanjanje povrede prava po Konvenciji biti njegovo vraćanje na dužnost. Alternativno, zatražio je da Sud obaveže tuženu državu da ponovo otvori postupak pred domaćim sudovima.

204. Vlada je tvrdila da nema nikakve potrebe za bilo kakvim konkretnim ukazivanjem na pojedinačne mere jer će se tim pitanjima na odgovarajući način baviti Vlada u saradnji sa Komitetom ministara.

(ii) Ocena Suda

205. Sud je utvrdio da su razrešenjem podnosioca predstavke povređena osnovna načela procesne pravičnosti koja su utvrđena u članu 6 Konvencije, kao što su načela nezavisnog i nepristrasnog suda, pravne sigurnosti i pravo da se bude izveden pred sud obrazovan na osnovu zakona. Takođe je utvrđeno da je razrešenje podnosioca predstavke nije bilo u skladu sa zahtevima zakonitosti prema članu 8 Konvencije. Razrešenje podnosioca predstavke, inače sudije Vrhovnog suda, uz očiglednu povredu gore navedenih načela Konvencije, može se protumačiti kao pretnja nezavisnosti sudstva u celini.

206. Stoga se postavlja pitanje koje bi pojedinačne mere bile najprimerenije da se okončaju povrede prava koje su u ovom slučaju ustanovljene. U mnogim slučajevima u kojima se utvrdi da je domaćim postupcima prekršena Konvencija, Sud je zastupao stanovište da bi najprimereniji oblik odštete predstavljalo ponavljanje postupka pred domaćim sudovima (vidi, na primer, *Huseyn i drugi protiv Azerbejdžana*, br. 35485/05, 45553/05, 35680/05 i 36085/05, stav 262, od 26. jula 2011. godine, uz dodatna upućivanja). Pri tome je Sud precizirao tu meru u operativnom delu presude (vidi, na primer, *Lungoci protiv Rumunije*, br. 62710/00, od 26. januara 2006. godine, i *Ajdarić protiv Hrvatske*, br. 20883/09, od 13. decembra 2011. godine).

207. Imajući u vidu gore navedene zaključke o neophodnosti preduzimanja opštih mera radi reformisanja sistema utvrđivanja disciplinske

odgovornosti sudija, Sud ne smatra da će ponovno otvaranje postupka pred domaćim sudovima predstavljati odgovarajući oblik zadovoljenja za povrede prava podnosioca predstavke. Nema osnova za pretpostavku da bi slučaj ovog podnosioca predstavke mogao biti razmotren u skladu s načelima Konvencije u bliskoj. U takvim okolnostima, Sud ne vidi nikakvu svrhu da ukaže na takvu mere.

208. Ipak, Sud ne može da prihvati da podnosilac predstavke treba da ostane u stanju neizvesnosti u pogledu načina na koji njegova prava treba da budu ponovno uspostavljena. Sud smatra da zbog same svoje prirode situacija za koju je utvrđeno da postoji u ovom slučaju ne ostavlja nikakav stvarni izbor u pogledu pojedinačnih mera koje treba preduzeti da bi se otklonile povrede prava podnosioca predstavke po Konvenciji. Imajući na umu izuzetne okolnosti ovog predmeta i hitnu potrebu da se okončaju povrede članova 6 i 8 Konvencije, Sud smatra da je tužena država dužna da obezbedi da se podnosilac predstavke vrati na položaj sudije Vrhovnog suda u najkraćem mogućem roku.

B. Šteta

1. Materijalna šteta

209. Podnosilac predstavke je tvrdio da je usled nepravilnog postupka koji je protiv njega vođen i koji je doveo do njegovog razrešenja sa funkcije sudije Vrhovnog suda bio lišen prava na platu sudije Vrhovnog suda, dodatka na platu i sudijske penzije. Podnosilac predstavke je dostavio podroban obračun za svoje potraživanje po osnovu materijalne štete, koje je iznosilo 11.720.639,86 ukrajinskih grivni (UAH) odnosno 1.107.255,87 evra (EUR).

210. Vlada je osporila taj zahtev kao spekulativan, prekomeran i neosnovan.

211. U okolnostima ovog predmeta, Sud smatra da pitanje naknade materijalne štete još nije sazrelo za rešavanje. Shodno tome, Sud odlučuje da to pitanje rezerviše i da utvrdi naknadni postupak u svetlu mogućnosti postizanja sporazuma između tužene države i podnosioca predstavke (Pravilo 75 stavovi 1 i 4 Poslovnika Suda).

2. Nematerijalna šteta

212. Podnosilac predstavke je tvrdio da je usled nepravilnog razrešenja pretrpeo duševni bol i frustriranost koji ne mogu biti u dovoljnoj meri otklonjeni samim utvrđivanjem nastupanja povrede njegovih prava. Tražio je da mu na ime pravičnog zadovoljenja za nematerijalnu štetu bude isplaćen iznos od 20.000 evra.

213. Vlada je osporila taj zahtev na ime nematerijalne štete kao neosnovan.

214. Sud smatra da je podnosilac predstavke svakako morao pretrpeti duševni bol zbog povreda prava koje su utvrđene. Presuđujući na osnovu pravičnosti, kako to nalaže član 41 Konvencije, Sud dosuđuje podnosiocu predstavke iznos od 6.000 evra na ime nematerijalne štete.

C. Troškovi i izdaci

215. Podnosilac predstavke je takođe podneo zahtev za isplatu 14.945,81 funti sterlinga (GBP) na ime sudskih troškova i izdataka pred Sudom u periodu od 23. marta do 20. aprila 2012. godine. Taj zahtev se odnosio na isplatu sredstava na ime naknade za pravne zastupnike podnosioca predstavke u Londonu (g. Filipa Liča i gđu Džejn Gordon), koji su proveli 82 sata i 40 minuta u tom periodu radeći na njegovom predmetu; honorar za oficira za podršku iz Evropskog centra za promociju ljudskih prava (*EHRAC*); administrativne troškove; kao i troškove prevođenja.

216. U dodatnim podnescima u vezi sa ovim pitanjem, podnosilac predstavke je tražio 11.154,95 funti sterlinga (GBP) na ime troškova i izdataka koje je imao u vezi sa ročištem od 12. juna 2012. godine. Taj zahtev se odnosio na naknadu za pravne zastupnike podnosioca predstavke koji su proveli 69 sati i 30 minuta radeći na njegovom predmetu; naknadu za oficira za podršku iz *EHRAC*; administrativne troškove i troškove prevođenja.

217. Podnosilac predstavke je zatražio da naknada po ovom osnovu bude uplaćena neposredno na bankovni račun *EHRAC*.

218. Vlada je tvrdila da podnosilac predstavke nije dokazao da su ti troškovi i izdaci bili nužni. Pored toga, nisu bili ni valjano dokumentovani.

219. Prema praksi Suda, podnosilac predstavke ima pravo na naknadu troškova i izdataka samo u onoj meri u kojoj je dokazano da su ti troškovi i izdaci stvarno i nužno nastali i da su razumni u pogledu iznosa. U ovom slučaju, obraćajući pažnju na dokumente koje poseduje i gore navedene kriterijume, Sud smatra da je razumno da dosudi iznos od 12.000 evra na ime svih troškova. Taj iznos će biti uplaćen neposredno na bankovni račun pravnih zastupnika podnosioca predstavke.

D. Zatezna kamata

220. Sud smatra da je prikladno da zatezna kamata bude zasnovana na graničnoj aktivnoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke, kojoj treba dodati tri procentna poena.

IZ SVIH NAVEDENIH RAZLOGA, SUD, JEDNOGLASNO,

1. *Proglašava* ostatak predstavke prihvatljivim;

2. *Smatra* da je nastupila povreda člana 6 stav 1 Konvencije u pogledu načela nezavisnog i nepristrasnog suda;
3. *Smatra* da je nastupila povreda člana 6 stav 1 Konvencije u pogledu načela pravne sigurnosti i u pogledu nepostojanja roka zastarelosti za postupke vođene protiv podnosioca predstavke;
4. *Smatra* da je nastupila povreda člana 6 stav 1 Konvencije u pogledu načela pravne sigurnosti i razrešenja podnosioca predstavke na plenarnom zasedanju Parlamenta;
5. *Smatra* da je nastupila povreda člana 6 stav 1 Konvencije u pogledu načela „suda obrazovanog na osnovu zakona”;
6. *Smatra* da nema potrebe da razmatra preostale pritužbe po članu 6 stav 1 Konvencije;
7. *Smatra* da je nastupila povreda člana 8 Konvencije;
8. *Smatra* da nema potrebe da razmatra pritužbu po članu 13 Konvencije;
9. *Smatra* da je Ukrajina dužna da obezbedi da se podnosilac predstavke vrati na položaj sudije Vrhovnog suda u najkraćem mogućem roku;
10. *Smatra* da, kada je reč o materijalnoj šteti proistekloj iz utvrđenih povreda, pitanje pravičnog zadovoljenja još nije zrelo za odlučivanje i stoga,
 - (a) *zadržava* to pitanje;
 - (b) *poziva* Vladu i podnosioca predstavke da dostave, u roku od tri meseca od dana kada budu obavešteni o ovoj presudi, svoje pisane komentare u vezi s tim pitanjem i da naročito obaveste Sud o svakom sporazumu koji eventualno postignu;
 - (c) *rezerviše* dalji postupak i *poverava* predsedniku veća ovlašćenje da taj postupak odredi, ako je potrebno;
11. *Smatra*
 - (a) da tužena država treba da isplati podnosiocu predstavke, u roku od tri meseca od dana kada nastupi pravnosnažnost presude u skladu sa članom 44 stav 2 Konvencije, sledeće iznose:
 - (i) 6.000 evra (šest hiljada evra), kao i bilo koji porez koji se može naplatiti, koji će biti pretvoreni u ukrajinske grivne po kursu važećem na dan isplate, na ime nematerijalne štete;

- (ii) 12.000 evra (dvanaest hiljada evra), kao i bilo koji porez koji se može naplatiti podnosiocu predstavke na ime troškova i izdataka, plativo direktno na bankovni račun pravnih zastupnika podnosioca predstavke;
- (b) da za period od isteka gore navedenog roka od tri meseca do isplate treba isplatiti redovnu kamatu na gore navedene iznose po stopi koja je jednaka marginalnoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke uz dodatak od tri procentna poena za period docnje;
12. *Odbija* preostali deo zahteva podnosioca predstavke za pravično zadovoljenje na ime nematerijalne štete i troškova i izdataka.

Sačinjeno na engleskom jeziku i pročitano na javnoj sednici 9. januara 2013. u Strazburu, shodno Pravilu 77 stavovi 2 i 3 Poslovnika Suda.

Klaudija Vesterdik

Din Špilman

Sekretar

Predsednik

U skladu sa članom 45 stav 2 Konvencije i Pravilom 74 stav 2 Poslovnika Suda, kao prilog uz ovu presudu navodi se izdvojeno mišljenje sudije Jutkivske.

D. S.
K. V.

IZDVOJENO SAGLASNO MIŠLJENJE SUDIJE JUTKIVSKE

Glasala sam za tačku 9 operativnog dela presude, kojom se od Ukrajine traži da obezbedi da se podnosilac predstavke vrati na položaj sudije Vrhovnog suda iako sam kao nacionalni sudija svesna teškoća s kojima će se vlasti suočiti u izvršenju tog dela presude.

Kada je Volkov razrešen u junu 2010. godine, broj sudija Vrhovnog suda Ukrajine bio je prilično fleksibilan, a to pitanje je bilo uređeno članom 48 Zakona o organizaciji sudova iz 2002. godine, u kome je propisano da se taj broj određuje ukazom predsednika Ukrajine na predlog predsednika Vrhovnog suda Ukrajine sa kojim se složio Savet sudija Ukrajine. Na taj način, prema Ukazu predsednika br. 1427/2005 od 7. oktobra 2005. godine o broju sudija Vrhovnog suda Ukrajine, koji je u to vreme bio na snazi, u periodu 2005–2010. godine Vrhovni sud je brojao 95 sudija.

U julu 2010. godine stupio je na snagu novi Zakon o organizaciji sudova i položaju sudija i članom 39 tog zakona nedvosmisleno je utvrđeno da Vrhovni sud Ukrajine čini 48 sudija. Ta brojka je stalna. Na taj način, ako u ovom trenutku u Vrhovnom sudu Ukrajine nema upražnjenih mesta, čini se da će vraćanje podnosioca predstavke na sudijsku funkciju „u najkraćem mogućem roku” koje se pominje u stavu 208 i u tački 9 operativnog dela presude biti izvodljivo tek onda kada jedan od sadašnjih aktivnih sudija Vrhovnog suda ode u penziju ili napusti sud iz nekog drugog razloga ili ako se promeni relevantno zakonodavstvo.

Ipak, i u takvim okolnostima, uverena sam da je predloženi pristup, iako deluje prilično proaktivno, bio opravdan.

Praksa Suda koja se odnosi na zahteve da se primeni neko konkretno sredstvo pravne zaštite u slučaju povreda odredaba Konvencije ima dugu istoriju. Iz *Travaux préparatoires* koji se odnosi na stari član 50 Konvencije vidi se da početna ideja moćnog Suda, koji je vlastan da naredi širok spektar „kaznenih, upravnih ili građanskih kazni” nije bila prihvaćena. Formulacija starog člana 50 koja je bila konačno usvojena ukazuje na to da primarna obaveza u pogledu pružanja odštete ostaje na državi, a Sud ima supsidijarnu ulogu da pruži odštetu kada žrtva nije u mogućnosti da dobije odštetu prema unutrašnjem pravu.

Ipak, 1972. godine, u čuvenom predmetu „Beskućnici” Sud je priznao da „nema nikakve sumnje u to da su ugovori iz kojih je pozajmljen tekst člana 50 bili više usmereni na predmete u kojima je priroda povrede takva da je moguće *u celini otkloniti posledice povrede* osim tamo gde unutrašnje pravo države o kojoj je reč onemogućava da se to učini”.⁸

U predmetu *Piersack protiv Belgije* Sud je naveo da će „poći od načela da podnosioca predstavke treba u najvećoj mogućoj meri dovesti u položaj u

8. *De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium* (član 50), od 10. marta 1972. godine, stav 20, Series A br. 14.

kome bi bio da zahtevi člana 6 nisu bili ignorisani”,⁹ čime je naglasio prvenstvo obaveze da se vrati *status quo ante*. Isto to prvenstvo dodatno je naglašeno u predmetu *Scozzari i Giunta protiv Italije*: „Na osnovu člana 41 Konvencije svrha dosuđivanja iznosa na ime pravičnog zadovoljenja jeste da se nadoknadi *isključivo* šteta koju su pretrpela oštećena lica u meri u kojoj takvi događaji predstavljaju posledicu povrede *koja se ne može ni na koji drugi način ispraviti*.”¹⁰

Ipak, priznajući svoju supsidijarnu ulogu u zaštiti ljudskih prava, Sud je decenijama oklevao da ostvari sopstveno pravo da otkoni povrede neprestano ponavljajući da utvrđivanje povrede samo po sebi predstavlja dovoljno pravično zadovoljenje ili dosuđivanje umerenih iznosa na ime naknade štete. To oklevanje je kritikovano i unutar Suda i van njega. Kako je rekao sudija Bonelo (*Bonello*), „samo po sebi je za žaljenje, iako je razumljivo, da je u sferi dodele pravičnog zadovoljenja Sud, u svojim ranim danima, sam sebi nametnuo ograničenje da nikada ne naloži da se preduzmu konkretne mere za ispravljanje stanja u korist žrtve. To ispoljavanje sudijske uzdržanosti već je znatno suzilo dijapazon efikasnosti suda”.¹¹

Sud je primenio načelo *restitutio in integrum* prvi put u prekretničkom slučaju *Papamichalopoulos i drugi protiv Grčke*, gde se radilo o nezakonitoj eksproprijaciji.¹² Pri tome, Sud je bio inspirisan presudom Stalnog suda međunarodne pravde (SSMP) u predmetu *Chorzów Factory*, u kome je SSMP smatrao da „reparacija mora, koliko je god to moguće, izbrisati sve posledice nezakonitog akta i ponovo uspostaviti situaciju koja bi, po svemu sudeći, postojala da taj akt nije izvršen”.¹³

Od tada je praksa tog Suda u pogledu zahtevanja pojedinačnih ili opštih mera znatno napredovala. Postupak za donošenje pilot-presuda predstavlja najznačajniji korak u razvoju ovlašćenja Suda po pitanju otklanjanja štete, koji je nastao kao neminovna posledica drastičnog povećanja broj predmeta i potrebe da se obezbedi da će se ispraviti stanje koje je dovelo do povrede u datom slučaju. Danas Sud više ne okleva, gde je to potrebno, da tuženoj državi ukaže na širok raspon konkretnih mera koje treba da preduzme kako bi jemčila puno poštovanje ljudskih prava.

Načelo *restitutio in integrum* prošireno je na slučajeve nepravičnog suđenja u kojima je Sud smatrao da je najprimereniji oblik naknade za povredu člana 6 stav 1 to da se obezbedi da podnosilac predstavke, koliko je

2. *Piersack v. Belgium* (član 50), od 26. oktobra 1984. godine, stav 12, Series A br. 85.

10. *Scozzari and Giunta v. Italy* [VV], br. 39221/98 i 41963/98, stav 250, ESLJP 2000-VIII.

11. *Nikolova v. Bulgaria* [VV], br. 31195/96, stav 58, ESLJP 1999-II, izdvojeno mišljenje sudije Bonela kome se pridružio sudija Marušte (*Maruste*).

12. *Papamichalopoulos and Others v. Greece* (član 50), od 31. oktobra 1995. godine, stav 38, Series A br. 330-B: „... Sud smatra da će vraćanje predmetnog zemljišta... dovesti podnosiocima predstavke koliko je god to moguće u položaj ekvivalentan onom u kome bi bili da nije bio povređen član 1 Protokola br. 1.”

13. *Case Concerning the Factory at Chorzów (Germany v. Poland)* (meritum), PCIJ, Series A br. 17.

god to moguće, bude *doveden u položaj u kome bi bio da ta odredba nije zanemarena...* Shodno tome... najpogodniji oblik otklanjanja šteteja bilo bi ponovno suđenje...¹⁴ Nalog za ponovno suđenje ocenjen je kao „nezaobilazan za odgovarajuću zaštitu ljudskih prava”.¹⁵

Dalji napredak u pogledu primene načela *restitutio in integrum* odnosi se na predmete nezakonitog lišenja slobode, u kojima je Sud nalagao državi da „obezbedi da podnositelj predstavke bude pušten na slobodu u najskorije vreme” zato što „po samoj svojoj prirodi povreda prava koja je ustanovljena u datom slučaju *ne ostavlja nikakav stvarni izbor* u pogledu mera koje su potrebne da bi se stanje popravilo”.¹⁶ U nekim drugim predmetima u kojima je ustanovljeno da su dugotrajnim pritvorom u istrazi prekršeni zahtevi člana 5 stav 3 Konvencije, a postupak je još bio u toku, Sud je zahtevao od tužene države da „zaključiti dati krivični postupak što je pre moguće... i da pusti na slobodu podnosioca predstavke do ishoda tog postupka”.¹⁷

Pozdravljajući taj „logički korak napred u odnosu na gore pomenutu restituciju u imovinskim predmetima”, sudija Kosta (*Costa*) je u svom izdvojenom mišljenju u predmetu *Assanidze protiv Gruzije* napisao da bi „bilo nelogično, pa čak i nemoralno ostaviti Gruziji da bira (pravna) sredstva kada je jedini metod pomoću koga je moguće okončati neosnovani pritvor onaj koji podrazumeva puštanje zatvorenika na slobodu”.

Iz toga proizilazi da izbor načina na koji će izvršiti presudu Suda ostaje na državi pod nadzorom Komiteta ministara, *osim* ukoliko povreda prava koja je ustanovljena, *po samoj svojoj prirodi, ne ostavlja nikakav izbor u pogledu mera koje treba preduzeti da bi se ta povreda otklonila*.

Primena načela *restitutio in integrum*, iako ostaje osnovno pravno sredstvo za povrede ljudskih prava, ograničena je po svojoj prirodi. Povraćaj na *status quo ante* nije moguće u većini slučajeva ili je pak krajnje problematično. Komisija za međunarodno pravo u svom Nacrtu članova o odgovornosti država, u članu 35 navodi sledeće: „Država koja je odgovorna za međunarodno protivpravan akt dužna je da sprovede restituciju, tj. da ponovo uspostavi situaciju koja je postojala pre no što je izvršen taj protivpravan akt, pod uslovom i u meri u kojoj ta restitucija (a) materijalno moguća i (b) ne podrazumeva teret koje bi bilo potpuno nesrazmeran koristi koja bi proistekla iz restitucije umesto iz naknade.”

Tako je u nedavnom predmetu *Gladysheva protiv Rusije*, nakon što je pažljivo odmerio interese u datom predmetu i nakon što je „uočioda *ne postoji konkurentni interes trećeg lica ili kakva druga prepreka* restituciji vlasništva

14. *Salduz v. Turkey* [VV], br. 36391/02, stav 72, ESLJP 2008. godine.

15. *Nechiporuk and Yonkalo v. Ukraine*, br. 42310/04, stav 297, od 21. aprila 2011. godine.

16. *Assanidze v. Georgia* [VV], br. 71503/01, stavovi 202–203, ESLJP 2004-II; vidi, takođe, *Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia* [VV], br. 48787/99, ESLJP 2004-VII i *Fatullayev v. Azerbaijan*, br. 40984/07, od 22. aprila 2010. godine.

17. *Şahap Doğan v. Turkey*, br. 29361/07, od 27. maja 2010. godine, i *Yakışan v. Turkey*, br. 11339/03, od 6. marta 2007. godine.

podnositeljke predstavke” Sud zatražio da podnositeljka predstavke bude „dovedena u situaciju koja što je moguće više odgovara situaciji u kakvoj bi bila da nije bilo povrede člana 8 Konvencije i povrede člana 1 Protokola br. 1”, pa je naložio „punu restituciju prava vlasništva podnositeljke predstavke na predmetni stan i poništaj rešenja o njenom iseljenju”.¹⁸

Po mom mišljenju, ovaj predmet predstavlja sasvim izuzetnu situaciju u kojoj je priroda povrede takva da dopušta da se ponovo uspostavi *status quo ante*, što nije ni „materijalno nemoguće” niti podrazumeva „nesrazmerno veliki teret”. Saglasna sam sa zaključkom većine da „situacija za koju je utvrđeno da postoji u ovom slučaju ne ostavlja nikakav stvarni izbor u pogledu pojedinačnih mera koje treba preduzeti da bi se otklonile povrede prava podnosioca predstavke po Konvenciji” (vidi stav 208 presude).

Ovo je prvi put da je Sud naložio da se na posao vrati lice za čije je razrešenje ustanovljeno da je protivno jemstvima Konvencije. Na primer, Interamerički sud za ljudska prava je to naložio u nekoliko slučajeva.¹⁹ Komitet Ujedinjenih nacija za ljudska prava, koji je zastupao stanovište da „reparacija može da obuhvati restituciju, rehabilitaciju i mere pravnog zadovoljenja”,²⁰ čime se restitucija stavlja na prvo mesto, još je jedno telo koje ne okleva da naloži da se vrate na posao oni koji su razrešeni bez odgovarajućih jemstava. Posebno zaslužuje da bude pomenut nalog Komiteta o vraćanju na posao 68 sudija za čije je razrešenje ustanovljeno da „predstavlja napad na nezavisnost sudstva”.²¹

U ovom predmetu, pomenuta pojedinačna mera praćena je predlogom tuženoj državi da preduzme opšte mere kako bi reformisala sistem utvrđivanja disciplinske odgovornosti sudija. S obzirom na najveći mogući značaj nezavisnosti sudstva koji leži u osnovi celokupnog sistema zaštite ljudskih prava, Sud je pažljivo analizirao celokupan kontekst problema pre no što je doneo zaključak o traženim merama.

18. *Gladysheva v. Russia*, br. 7097/10, stav 106, od 6. decembra 2011. godine.

19. Na primer, u predmetu *Baena-Ricardo and others v. Panama* (IASLJP, od 2. februara 2001. godine), gde se radilo o neosnovanom razrešenju 270 javnih funkcionera, za koje je taj sud naložio Državi da vrati radnike na njihova pređašnja radna mesta i da im isplati sve do tada neuplaćene plate. Drugi primer je *Loayza Tamayo*, Reparacije (član 63 stav 1 Američke konvencije za zaštitu ljudskih prava). Presuda od 27. novembra 1998. godine, IASLJP, (Ser. C) br. 42 (1998). Međutim, mora se ukazati na to da za razliku od člana 41 EKLJP, član 63 AKLJP jasno utvrđuje da „ako Sud ustanovi da je došlo do povrede prava ili sloboda zajemčenih Konvencijom... on, po pravilu... presuđuje, ako je to primereno, da posledice mere ili situacije koja je predstavljala povredu tog prava ili slobode moraju biti ispravljene...”.

20. Komitet za ljudska prava, Opšti komentar br. 31, „Priroda opšte pravne obaveze koju Pakt nameće državam članicama”, usvojen 29. marta 2004. godine.

21. *Busyo and Others v. Democratic Republic of Congo* [(2003) AHRLR 3 (HRC 2003)], gde se radilo o razrešenju 68 sudija. Komitet je tražio da oni budu „vraćeni u javnu službu i na svoje funkcije, uz sve posledice koje to podrazumeva ili, ako je neophodno, na slične funkcije”, kao i „naknadu izračunatu na osnovu iznosa koji je ekvivalentan plati koju bi dobijali u periodu u kome nisu vraćeni na posao”.

Stoga sam ubedena da je nalog za vraćanje podnosioca predstavke na položaj sudije Vrhovnog suda potpuno u skladu sa ulogom Suda kao tela koje je ovlašćeno da „obezbedi poštovanje obaveza koje su visoke strane ugovornice preuzele prema Konvenciji i protokolima uz nju”. On je takođe u skladu sa svim standardima koji su razvijeni u međunarodnom pravu.